อนุสรณ์

เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ

นายยันตร์ สุริเย

ณ ฌาปนสถานกองทัพเรือ

ัดเครือวัลย์วรวิหาร)

บดี ที่ ๔เมษายน พ.ศ.๒๕๑๗

อนุสรณ์

เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ

นายยันตร์ สุริเย

ณ ฌาปนสถานกองทัพเรือ

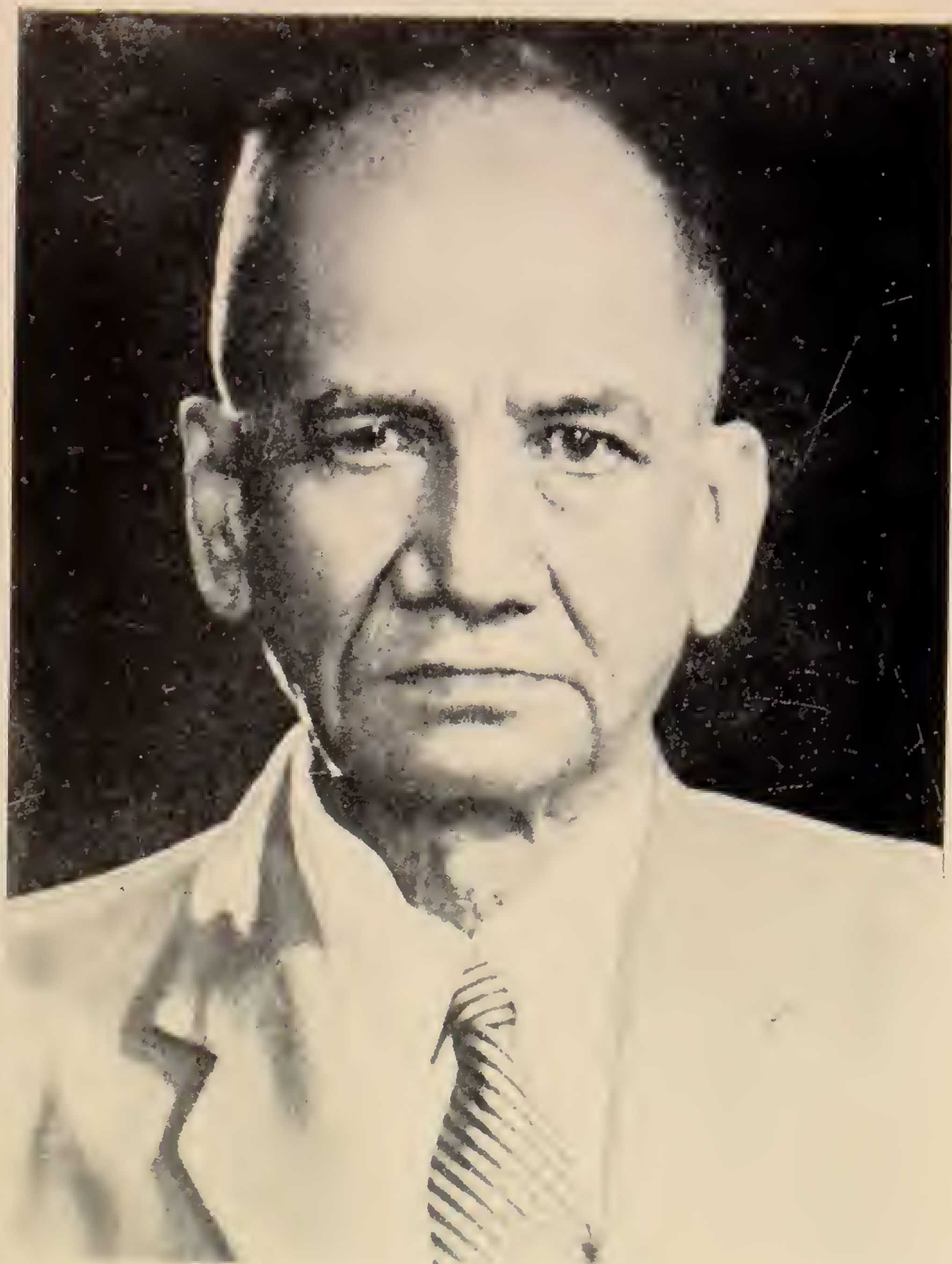
(วัดเครือวัลย์วรวิหาร)

วันพฤหัสบดี ที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๗

ขอบพระคุณ

ลูก ๆ ของคุณพ่อ ขอขอบพระคุณท่านที่เคารพ ญาติและมิตรทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้เกียรติมาร่วมในงานพระราชทานเพลิงศพคุณพ่อในวันนี้ หากการต้อนรับขาดตกบกพร่อง หรือมีผิดพลาดประการใด ขอได้โปรดกรุณาให้อภัยด้วย

อนึ่ง ในการเขียนประวัติคุณพ่อครั้งนี้ ลูกได้รับความกรุณาจากศาสตราจารย์ หลวงนรกิจบริหาร ซึ่งท่านเป็นนักเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย และเป็นนิสิตคณะรัฐประศาสนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รุ่นเดียวกัน ได้เล่าประวัติการศึกษาและการรับราชการของคุณพ่อให้ทราบ จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย.

นายยันตร์ สุริเย

ชาตะ ๒๑ พฤษภาคม ๒๔๔๑

มรณะ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๑๖

ประวัติ

นายยันตร์ สุริเย เป็นบุตรคนโตของนายเรือเอกหลวงศักดาเดชะ (ยน สุริเย) นางศักดาเดชะ (สำลี สุริเย) เกิดที่ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๔๔๑ มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๙ คน คือ

๑. นายยันตร์ สุริเย
๒. นางสาวยิน สุริเย (ถึงแก่กรรม)
๓. นางเยื้อน บุนนาค (ถึงแก่กรรม)
๔. นางย้อย ปฏิมาประกรณ์
๕. เด็กหญิง ยศ สุริเย (ถึงแก่กรรม)
๖. นางสาวสอาด สุริเย
๗. เรือโท สวาสดิ์ สุริเย (ถึงแก่กรรม)
๘. นายเยียน สุริเย
๙. นายยวนชัย สุริเย

การศึกษา

นายยันตร์ สุริเย ได้ศึกษาสำเร็จชั้นมัธยมจากโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย เมื่อสำเร็จแล้วได้เข้าเรียนวิชารัฐศาสตร์ เป็นนิสิตคณะรัฏฐประศาสนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๐ สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เทียบเท่าปริญญาตรี เป็นรัฐศาสตร์บัณฑิต เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓

การเข้ารับราชการ

เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ได้เข้ารับราชการครั้งแรกในตำแหน่งผึกหัดปลัดอำเภอ ต่อมาได้เป็นปลัดอำเภอเมืองฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แล้วได้ย้ายไปเป็นปลัดอำเภอโพธิ์ทอง ป่าโมกข์ สามโคก คลองหลวง แล้วไปเป็นนายอำเภอปากเพรียว จังหวัดสระบุรี ตำแหน่งสุดท้ายเป็นนายอำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ลาออกจากราชการรับพระราชทานบำนาญ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๙

การสมรส

นายยันตร์ สุริเย ได้สมรสกับนางสาวสอิ้ง ประไพภักดิ์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๙ มีบุตรธิดา รวม ๖ คน คือ

๑. นายชัยยา สุริเย

๒. นายอารี สุริเย

๓. นายศรีสวัสดิ์ สุริเย

๔. นางสาวรัตนา สุริเย

๕. เด็กชายอู๊ด สุริเย (ถึงแก่กรรม)

๖. เด็กชายอิ๊ด สุริเย (ถึงแก่กรรม)

นายยันตร์ สุริเย ปกติเป็นผู้ที่มีสุขภาพแข็งแรง ไม่เคยเจ็บไข้ได้ป่วยถึงกับล้มหมอนนอนเสื่อ มาในระยะหลังบั้นปลายของชีวิตประมาณ ๑๐ ปีมานี้ ได้หกล้มกระดูกสะโพกหัก ทำให้เดินไปไหนมาไหนไม่คล่อง จนกระทั่งเมื่อเช้าวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๑๖ ขณะนั่งรับประทานอาหารเช้าอยู่ ได้เป็นลมล้มฟุบหมดสติไป และต่อมาก็ได้ถึงแก่กรรมด้วยอาการสงบ ศิริรวมอายุได้ ๗๕ ปีเศษ

"เพื่อนเก่า"

คำไว้อาลัยของศาสตราจารย์หลวงนรกิจบริหาร

ผมเสียใจมากที่ได้ทราบว่า คุณยันตร์ สุริเย ถึงแก่กรรม และจะทำการพระราชทานเพลิงศพในไม่ช้านี้ คุณยันตร์ สุริเย เคยเป็นนักเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ผมก็เรียนอยู่โรงเรียนนี้เหมือนกัน แล้วคุณยันตร์ สุริเย และผมก็ได้ไปเรียนวิชารัฐศาสตร์ เป็นนิสิตคณะรัฏฐประศาสนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยร่วมกันอีก เรียนสำเร็จออกรับราชการปลาย พ.ศ. ๒๔๖๓ พร้อมกัน แต่ผมเข้ารับราชการในสังกัดกระทรวงนครบาล ซึ่งเป็นกระทรวงฝ่ายการปกครองในเขตมณฑลกรุงเทพพระมหานคร ส่วนคุณยันตร์ สุริเย รับราชการในสังกัดกระทรวงมหาดไทย คุณยันตร์ สุริเย จึงต้องไปรับราชการอยู่ต่างจังหวัด เราทั้งสองต่างก็เริ่มต้นจากตำแหน่งปลัดอำเภอเหมือนกัน โดยที่เราอยู่ต่างเมืองต่างจังหวัดและต่างสังกัด ก็ทำให้การติดต่อพบปะห่างกันไปบ้าง แต่เราก็ยังคงได้พบกัน การอยู่ห่างไกลกันมิได้ทำให้ความรักความสนิทสนมที่เราเคยมีต่อกันเมื่อเป็นนิสิตได้จืดจางหรือลืมต่อกันอย่างใด

คุณยันตร์ สุริเย เป็นคนรื่นเริง จิตใจดี รักเพื่อนรักหมู่คณะ เพื่อนฝูงคนใดทุกข์ร้อนก็ช่วยเหลือ จึงเป็นที่รักใคร่และไว้วางใจของเพื่อนฝูง

ต่อมากระทรวงนครบาลกับกระทรวงมหาดไทย รวมเป็นกระทรวงเดียวกัน เราทั้งสองจึงอยู่ในสังกัดกระทรวงมหาดไทยด้วยกัน ต่อจากนี้ผมก็ได้มารับตำแหน่งอยู่ในกระทรวง ทำให้เรามีโอกาสจะพบกันได้มากขึ้น พบกันทีไรก็ยังเห็นคุณยันตร์ สุริเย คงมีจิตใจร่าเริง ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง คุณยันตร์ สุริเย เป็นคนมักน้อย เป็นผู้เคารพในเหตุผล รักเกียรติ และรักความยุติธรรม เขาไม่มีใจอิจฉาริษยาเพื่อนฝูงหรือผู้ใด เขาเติบโตในทางราชการได้มีตำแหน่งเป็นนายอำเภอก็ด้วยลำแข้ง และน้ำมือของเขาเอง พอเขาเห็นว่าสุขภาพของเขาทรุดโทรมลง จะทำหน้าที่ไม่ได้ดี เขาก็ลาออก แล้วก็หายหน้าไป ไม่ได้พบกับผมเป็นเวลานาน จนกระทั่งได้ทราบข่าวก็เมื่อเขาได้ถึงแก่กรรมเสียแล้ว

การถึงแก่กรรมของคุณยันตร์ สุริเย จึงเป็นการที่ผมต้องสูญเสียเพื่อนเก่า เพื่อนรักรุ่นเดียวกันซึ่งผมไม่อาจจะลืม

เขาได้ แม้ร่างกายของเพื่อนจะหมดและจากไป แต่ความเป็นมิตรที่เราเคยมีต่อกันก็หาได้หมดหรือจากไปจากความทรงจำด้วยไม่

ขออำนาจแห่งบุญกุศลและคุณงามความดีที่คุณยันตร์ สุริเย ได้มี และลูกหลาน ญาติ มิตร อุทิศให้ ได้เป็นปัจจัยส่งเสริมให้ดวงวิญญาณของ คุณยันตร์ สุริเย ได้ไปสู่สุคติในสัมปรายภพ.

บ้านแดงอุดม

๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗

(หลวงนรกิจบริหาร)

คำไว้อาลัยจากลูก

วันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๑๖ เวลาประมาณ ๘.๓๐ น. คุณพ่อจากลูก ๆ ไปด้วยอาการสงบ ลูก ๆ ทุกคนไม่เคยได้คิดมาก่อนเลยว่าท่านจะจากไปรวดเร็วอย่างนี้ เพราะคุณพ่อมิได้มีอาการเจ็บป่วย ต้องล้มหมอนนอนเสื่อให้ลูกต้องรักษาพยาบาลกันเลย ลูกทุกคนทราบและตระหนักดีว่า ความตายเป็นของเที่ยงแท้ตามกฎแห่งกรรม ซึ่งทุกคนจะต้องประสบ ไม่มีผู้ใดสามารถเลี่ยงพ้นความตายไปได้ ช้าหรือเร็วเท่านั้นสุดแต่กุศลบุญกรรมแต่ละคนที่ได้สร้างสมกันมา แต่ลูกยังเป็นปุถุชนธรรมดาอยู่ การที่จะไม่ให้เศร้าโศกเสียใจอาลัยในการจากไปของคุณพ่อนั้นย่อมเป็นไปไม่ได้ เมื่อชีวิตอยู่คุณพ่อเป็นผู้มักน้อย ชอบสนุกสนานเฮเฮา เป็นคนมีเหตุผลไม่เคยเอารัดเอาเปรียบผู้ใด และไม่เคยกล่าวร้ายผู้ใดเลย ญาติพี่น้องลูกหลานให้ความรักเคารพในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่ที่มีอาวุโสสูงสุดของตระกูล ตลอดจนผู้ที่อยู่ในละแวกบ้านขมิ้นวัดพระยาทำ หรือบริเวณใกล้เคียงนั้น ส่วนมากจะรู้จักคุณพ่อเกือบทั้งนั้นที่มีอายุหน่อยคุณพ่อก็อยู่ในฐานะพี่ ที่เด็กอายุรุ่นลูกก็อยู่ในฐานะลุง ทุกคนจะเรียกกันติดปากว่า พี่ยันตร์บ้าง

ลุงยันตร์บ้างตามแต่ฐานะ คุณพ่อเป็นที่รักของทุกคน ตลอดชีวิตของคุณพ่อตั้งแต่ลูกเกิดมาและจำความได้ ลูกเห็นว่าคุณพ่อเป็นผู้ที่มีความสุขมาก ลูก ๆ ไม่เคยได้เห็นหรือได้ยินคุณพ่อบ่นถึงความทุกข์หรือไม่มีความสุขสบาย หรือประการใดเลย เมื่อลูกโตขึ้นก็ได้รับคำบอกเล่าจากน้อง ๆ ของคุณพ่อว่า คุณพ่อเป็นคนมีบุญ ตั้งแต่เล็กจนโตไม่เคยพบความลำบากเลย เมื่อเกิดมาก็เป็นที่รักของคุณปู่ คุณย่า ได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้การศึกษามาอย่างดี นับว่าคุณพ่อเป็นผู้ที่มีกรรมเก่าดี บัดนี้ร่างกายของคุณพ่อจากลูกไปแล้ว แต่ความรู้สึกของลูกยังรู้สึกว่า คุณพ่อยังมีชีวิตอยู่ และยังอยู่กับลูก ๆ ให้ความอบอุ่นแก่ลูกหลานเหมือนมีชีวิตอยู่

ขอกุศลผลบุญที่คุณพ่อได้ทำไว้ และบุญกุศลที่ลูก ๆ ได้ร่วมกันทำมา จงเป็นพลวปัจจัยดลบันดาลให้วิญญาณของคุณพ่อไปสู่สุคติ และประสพสุขตามควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพนั้นเถิด.

ลูก

ศ.ห.

ตามที่เจ้าภาพงานฌาปนกิจศพนี้ ได้ขออนุญาต พิมพ์เรื่อง ชาวพุทธควรเชื่ออะไรนั้น อาตมา ได้ทราบแล้ว ยินดีอนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ตามประสงค์.

ขอหนังสือนี้ จงเป็นเครื่องเสริมปัญญา เพิ่มประโยชน์ แก่ผู้ศึกษา ปฏิบัติตามสมควรทุกคนเทอญ.

ด้วย ปัญญานันทะ

วัดชลประทานรังสฤษดิ์
ปากเกร็ด
นนทบุรี

๒๖ มีนาคม ๒๕๒๙

ชาวพุทธควรจะเชื่ออย่างไร

ภิกขุ ปัญญานันทมุนี

ท่านพุทธบริษัททั้งหลาย!

วันนี้ ข้าพเจ้าได้มาปรากฏตัวแก่ท่านทั้งหลาย ก็เพราะว่าข้าพเจ้าได้เดินทางไปภาคใต้ คือจังหวัดปัตตานี เพื่อแสดงปาฐกถา รวบรวมทุนสร้างตึกภิกษุอาพาธที่จังหวัดนั้น เมื่อเดินทางกลับมาก็พบกับคุณปุ่น คุณปุ่นบอกว่าท่านลงมานี่ก็ดีแล้วมีโอกาสว่างช่วยแสดงปาฐกถาสักหน่อย ข้าพเจ้าบอกว่าไม่ขัดข้อง เพราะการแสดงปาฐกถานั้นเป็นงานเป็นชีวิตของข้าพเจ้า ไปที่ไหนถ้าเสียงไม่แห้งแล้วก็ยินดีที่จะพูดสู่กันฟังเสมอ และในการมาพูดที่หอประชุมโรงพยาบาลสงฆ์วันนี้ รู้สึกว่าท่านทั้งหลายได้มาประชุมกัน อย่างคับคั่งเต็มสถานที่ ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกมีความปลื้มใจ ในความเป็นผู้ใคร่ต่อธรรมะของพี่น้องทั้งหลายอย่างเหลือเกิน

เรื่องที่จะนำมาพูดกันในวันนี้ ความจริงข้าพเจ้าปาฐกถาที่ไหนก็ไม่อยากจะตั้งชื่อ เพราะว่าชื่อเรื่องนั้นไม่สำคัญ พูดเรื่องเกี่ยวกับหลักธรรมให้ฟังแล้วก็เป็นใช้ได้ แต่ว่าคุณปุ่น

ผู้ตั้งองค์การฟื้นฟูพระพุทธศาสนา เคี่ยวเข็ญจะเอาชื่อเรื่องให้ได้ ข้าพเจ้าเลยบอกว่าจะพูดเรื่อง **"ชาวพุทธควรจะเชื่ออย่างไร"** แต่ก่อนที่จะพูด อยากจะเล่าอะไร ๆ ให้ฟังนิดหน่อย

(ตะบองเพชร)

คือเมื่อเดือนก่อน ข้าพเจ้าเดินทางไปจังหวัดสุราษฎร์ แสดงปาฐกถาในงานศพของท่านพระครูผู้มีอายุสูงผู้หนึ่ง เสร็จจากนั้นแล้วก็เดินทางไปอำเภอทุ่งสง เพื่อไปร่วมงานผูกพัทธ-สีมาซึ่งเป็นงานใหญ่เกือบทุกแห่ง ประชาชนได้มาในงานเป็นจำนวนมาก ในวัดที่ข้าพเจ้าไปนี้ก็เช่นเดียวกัน มีคนมาประชุมกันในงานอย่างล้นหลาม เขาให้ข้าพเจ้าแสดงปาฐกถาในเวลากลางคืน ข้าพเจ้าก็พูดให้เขาฟังตามสมควรแก่เวลาในคืนที่จะถึงวันผูกพัทธสีมา

ในคืนนั้น ข้าพเจ้าเข้าไปดูในโบสถ์ซึ่งสร้างใหม่ เพื่อดูว่าเขาเตรียมอะไรกันบ้าง เมื่อเข้าไปก็เห็นวัตถุชนิดหนึ่งคือใบตาลโตนดนี่เอง เขาเอามารวมกันไว้เป็นมัดใหญ่ แล้วที่ใบตาลนั้นมีอักษรเขียนเป็นภาษาขอม (อักษรเขมร)ข้าพเจ้าชักมาใบหนึ่งแล้วก็อ่านใจความที่เขาเขียน ถ้าแปลเป็นไทยก็ว่า "เทวดาก็ดี ยักษ์ก็ดี ปีศาจก็ดี ถ้าได้มาเห็นใบตาลนี้แล้ว

ขอให้หนีไปเสีย” ข้าพเจ้าเลยถามว่านี่มันอะไรกัน พระที่อยู่โบสถ์ก็บอกว่า นี่เขาเรียกว่าตะบองเพชร “ตะบองเพชรอะไร ? มันใบตาลแท้ ๆ” เขาบอกว่านั่นแหละสมมติชื่อว่าเป็นตะบองเพชร “เอามาใช้ทำอะไร ?” “เอามาไว้แจกชาวบ้านในวันที่ผูกพัทธสีมา คือวันที่หินอันเป็นเครื่องหมายพัทธสีมาได้ลงหลุมแล้ว ก็เอาใบตะบองเพชรนี้แจกชาวบ้านกัน” ข้าพเจ้าถามว่า “ชาวบ้านเอาไปทำอะไร ?” “เอาไปปักไว้ในนาแล้วหนูไม่กินข้าว ถ้าเอาไปปักไว้ที่บ้านแล้วก็ไม่มีภยันตรายเกิดขึ้น” ข้าพเจ้าถามว่า “มันจริงอย่างเขาว่าหรือ!” พวกพระที่นั่งอยู่ในโบสถ์ก็ว่า “เขาทำกันมาแต่โบราณนานมาแล้วมีเฉพาะที่เมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดอื่นในภาคใต้ไม่มี “ทำไมจึงมีเฉพาะที่เมืองนี้?” “เพราะว่าเมืองนครนี้เขาเคยมีการกระทำพิธีตรุษสารทในเวลาจะสิ้นปี ทำพิธีสวดมนต์ในวิหารหลวงบริเวณพระบรมธาตุ และมีการแจกใบตาลที่เรียกว่าตะบองเพชรให้แก่คนทุกคน เพื่อเอาไปป้องกันเสนียดจัญไร” ข้าพเจ้านึกในใจว่า “เออ ควรจะเลิกกันเสียทีเถอะเจ้าใบตาลน้อยนี่น่ะ” จึงพูดกับพระว่า “พรุ่งนี้จะไม่ให้แจก” พระบอกว่า “เอ้า ถ้าไม่ให้แจกมันต้องพูดกับท่าน

ประธาน" ถามว่าใครมาเป็นประธานพรุ่งนี้ พระบอกว่าท่านเจ้าคุณธรรมนาถจะมาเป็นประธาน "เอ้า! ไม่เป็นไร ผมพูดเอง" พอท่านเจ้าคุณมาถึง ข้าพเจ้าเข้าไปกราบท่าน แล้วก็พูดเรื่องอื่นกันก่อน หลังที่สุดก็วกมาพูดเรื่องนี้ว่า "อ้ายใบตะบองเพชรนี่ถ้าไม่แจกจะได้ไหมครับ?" "อือ! มันของเก่าเขาทำกันมานานแล้วเวลาผูกพัทธสีมาทีไรแล้วเสื่อขาดทุกที" ถามว่าทำไมขาด "แย่งกันเพราะใบตาลมันน้อย คนมันตั้งหลายพัน มีใบตาลสักสองสามร้อยใบแจกไม่ทั่ว คราวนี้คนก็คงแย่งกันอีก พระก็ต้องหลบขี้ฝุ่นหลบคนให้ยุ่ง จีวรพระก็พลอยขาดไปด้วยเหมือนกัน" ข้าพเจ้าบอกว่า "เอาเถอะ ใต้เท้าไม่ต้องเป็นทุกข์ พรุ่งนี้ผมจะจัดการเอง ไม่ต้องแจก" ท่านว่า "เออ ลองดูก็ได้ แต่ว่าเขาทำกันมานานแล้วนะ ทำอะไรไปขัดคอคนมันชักจะลำบาก" ข้าพเจ้าบอกว่า "เรื่องนั้นผมรับรอง ผมจะจัดการให้เรียบร้อย" พอวันรุ่งขึ้นฉันเพลเสร็จแล้วก็มีการแสดงปาฐกถา เขาให้ข้าพเจ้าแสดงอีกครั้งหนึ่ง

ในการแสดงปาฐกถาตอนนี้ ข้าพเจ้าพูดให้เขาเข้าใจว่างานผูกพัทธสีมานั้นเป็นมาอย่างไร คนที่มาในงานผูกพัทธสีมาที่เรียกว่าจะได้บุญได้กุศลนั้นอยู่ที่ตรงไหน พูดกันยาวให้คน

ฟังเข้าใจเรื่อง เมื่อเข้าใจเรื่องเสร็จแล้วก็นัดหมายว่า ในการผูกพัทธสีมานั้นควรจะทำอย่างไร ไม่ใช่ว่าพอลูกนิมิตรลงหลุมแล้วต่างคนต่างแย่งกันไปเอาดินกลบลงในหลุม จนกระทั่งว่าขี้ฝุ่นกลบวัดไปเลย แล้วบางที่โดนกันหัวร้างข้างแตก ทำกันมาอย่างนั้นหลายสิบปีแล้วยังไม่มีใครแก้ ข้าพเจ้าพูดให้ฟังหมดแล้วมีอะไรเป็นโทษก็บอกกันไป ผลที่สุดก็วกลงมาหาเจ้าตะบองเพชร บอกว่า "วันนี้น่ะ พี่น้องมาผูกพัทธสีมาครั้งนี้ไม่มีตะบองเพชรแจก เพราะว่าตะบองเพชรที่เอามาไว้ในโบสถ์นั้นท่านปัญญานันทะเอาไปเผาเสียแล้วเมื่อตอนเช้า ทำไมจึงได้เอาไปเผาเสีย เพราะว่าของเหล่านี้ทำให้พี่น้องหลงงมงายเข้าใจผิดว่าจะช่วยตัวได้ ใบตาลน้อย ๆ มันจะช่วยอะไรเรา ถ้าเราเอาใบตาลไปผูกไว้กับคอกควาย พวกโจรก็ยังลักควายอยู่นั่นเอง" พูดให้เขาเข้าใจเรื่อง พูดเสร็จแล้วก็บอกว่าไม่มีแจก นัดหมายกันเสร็จ พอถึงเวลาผูกพัทธสีมาคนนั่งเรียบร้อยหมดทั้งวัดไม่มีการเกะกะ ไม่ลุกขึ้นไปไหน พอลูกนิมิตรลงหลุมก็บอกให้สาธุพร้อมกัน เขาก็สาธุ เมื่อลูกนิมิตรลงหลุมแล้วเขาก็ไม่แทรกไม่เบียดกัน ปีก่อนผ่งที่วัดชัยชุมพล ที่ทุ่งสง เจ้าคุณพระเถระผู้ใหญ่ไปหลายองค์ คนแย่งกันถอดรั้วกันไก่รอบโบสถ์หมดเลย เขานึกว่ารั้วไก่

นั้นศักดิ์สิทธิ์ ปีนี้ไม่ต้องแย่งกัน เพราะพูดให้เขาเข้าใจเรื่อง คนก็ทำกันอย่างถูกต้องเรียบร้อย พอทำเสร็จแล้วใคร ๆ ก็บอกว่า "เออทำอย่างนี้ดีไม่ยุ่ง สบายใจดี ปีหน้าถ้าหาก ฝั่งลูกนิมิตรวัดไหน ขอนิมนต์ท่านมาพูดอีกเถอะ ทำเสีย สักสองสามวัดมันคงจะเรียบร้อยกันไป" เรื่องมันเป็นอย่าง นี้ ที่นำมาเล่าให้ท่านฟังนี้ไม่ใช่เรื่องอะไร ไม่ใช่จะอวดว่า ท่านปัญญานันทะนี้ไปทำอะไรหามิได้ แต่เพื่อแสดงให้เห็น ว่าสิ่งใดที่คนเคยกระทำกันมา ถ้าหากว่าเราเห็นว่าเป็นเรื่อง ไม่เป็นสาระ เป็นความหลงใหลเข้าใจผิด เป็นเรื่องที่ควรจะ แก้ไขภายในวงการพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้พวกเรากล้า เถอะ ไม่มีความเสียหายดอก ข้าพเจ้าแก้ไปแล้วไม่เห็นมี ใครว่า ชาวบ้านทุกคนก็บอกว่า "เออดี ไม่ต้องยุ่งกัน" แล้ว เขาก็เข้าใจเรื่อง ไม่ต้องยุ่งกับเจ้าใบตาลน้อย ๆ กันอีกต่อไป อย่างนี้นับว่าเป็นการกระทำที่ได้ประโยชน์อยู่ จึงเอามาเล่า ให้พวกเราทั้งหลาวฟังเพื่อเป็นตัวอย่าง สิ่งที่กระทำกันมา เสมอไปนั้น เราจะเชื่อว่าถูกว่าดีเสมอไปไม่ได้ แต่ เราจะต้องเอาหลักความจริงเข้าจับ เอาเหตุผลเข้าจับว่าสิ่ง นั้นมันเหมาะมันควร และเป็นประโยชน์แก่ชีวิตจิตใจของ ประชาชนหรือไม่ ถ้าเห็นไม่เป็นประโยชน์ เราก็จัดการ

แก้ไขต่อไป นี้เป็นเรื่องหนึ่งเอามาเล่าให้ฟังพอเพลิน ๆ ใจกันก่อน

(หักคอพระ)

เมื่อเดือนก่อนโน้น ข้าพเจ้าเดินทางไปแสดงปาฐกถาที่เมืองสุโขทัยเป็นเวลา ๑๕ วัน เมืองสุโขทัยนี้ใคร ๆ ก็อยากไปเพราะว่าเป็นเมืองเก่าแก่โบราณ เป็นนครหลวงของประเทศไทยที่เราควรจะภูมิใจ ว่าเมืองไทยเรานี้เคยรุ่งโรจน์มาในสมัยหนึ่ง ปู่ย่าตายายของเราเคยสร้างสิ่งที่ดีที่งาม และทำกิจซึ่งเป็นการก้าวหน้าแก่ชาติบ้านเมืองมามากในสมัยนั้น จึงอยากจะไปดูข้าพเจ้าเองก็มีความภูมิใจ ในการที่จะได้ไปเหยียบพื้นแผ่นดินสุโขทัยของพ่อขุนรามคำแหง แต่ว่ามุ่งไปเทศน์สอนคนมากกว่า มีเวลาว่างเขาก็พาไปเที่ยวที่เมืองเก่า เมื่อได้ไปชมเมืองเก่า ท่านเจ้าคุณพุทธทาสไปด้วย ท่านไปในฐานะเป็นผู้ศึกษาโบราณคดี ท่านไปดูนานกว่าข้าพเจ้า ข้าพเจ้าดูไม่นานหรอก เพียงแต่ดู ๆ เท่านั้น เมื่อดูแล้วก็ทำให้เกิดความรู้สึกบางประการ ดีใจก็มีเกิดขึ้นในใจเสียใจก็มีเกิดขึ้นในใจเหมือนกัน ที่ดีใจน่ะเพราะอะไร ดีใจเพราะว่าเราคนไทยชั้นนี้เป็นลูกหลานของคนสมัย ๗๐๐ ปีมา

แล้ว คนไทยสมัย ๗๐๐ ปีมาแล้วนี้ ท่านรักความก้าวหน้า เป็นคนซื่อสัตย์สุจริตเสียสละประโยชน์สุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม ช่วยกันสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติให้เกิดขึ้น และมีส่วนเหลือปรากฏอยู่จนกระทั่งทุกวันนี้ ข้าพเจ้าเดินเหยียบพื้นแผ่นดินในบริเวณเมืองเก่าด้วยความภาคภูมิใจนั้นข้าพเจ้าก็รู้สึกสลดใจ รู้สึกสลดใจเพราะเห็นเจดีย์สถานต่าง ๆ อันคนสมัยก่อนได้สร้างไว้นั้น อยู่ในสภาพที่ชำรุดทรุดโทรม ไม่ใช่ทรุดโทรมตามกาลเวลา แต่เป็นความชำรุดทรุดโทรมเพราะคนไปแงะไปขุดไปค้นทำให้สิ่งเหล่านั้นผุพังเสียหายลงไป ทำให้เกิดความเศร้าใจ แล้วคิดต่อไปว่าใครหนอที่มาชอบขุดค้นในองค์พระเจดีย์เหล่านี้ เจดีย์บางองค์ วัดบางวัดไปดูแล้วน่าภูมิใจ เช่นวัดพระเชตุพนอยู่นอกเมืองสุโขทัยไปหน่อยนอกกำแพงเมือง เป็นวัดที่สร้างใหญ่โตมากวิหารวัดพระเชตุพนนี้ทำด้วยหินทั้งนั้น เพียงแต่ประตูเท่านั้นแหละเราก็เห็นว่าหินที่เขายกมาทำประตูนั้นมันสูงใหญ่ ข้าพเจ้าไปยืนเคียงเข้าสูงกว่าศีรษะของข้าพเจ้าขึ้นไปอีกตั้งศอกกว่า ๆ แล้วความใหญ่ของหินนั้นก็กว่า ๑ วา ท่านเจ้าคุณพุทธทาสเคยไปเที่ยวนครวัตมาแล้ว ท่านบอกว่านคร

วัดก็สู้ตรงนี้ไม่ได้ เพราะตรงนี้ใหญ่ยิ่งกว่า ยืนนึกดูแล้วก็นึกว่า "แหม ! พ่อขุนรามคำแหง ปู่ย่าตาทวดของเราในสมัยก่อนนี้สำคัญ ไปยกหินมาจากภูเขา มาทำเป็นซุ้มประตูได้ เอามาทำเป็นฝาผนังได้ เจาะหินให้เป็นรูปอย่างนั้นอย่างนี้ก็ได้ แล้วในวิหารนั้นมีพระพุทธรูปปางลีลา ซึ่งเราเรียกว่าพระกำแพงเขย่ง แต่ความจริงเป็นพระพุทธรูปปางลีลา คือเดิน พระพุทธเจ้าเป็นนักเดิน เป็นผู้ลุกขึ้น ไม่ใช่เป็นผู้ที่ชอบนั่งชอบนอน พระองค์เดินตลอดเวลา เพื่อไปประกาศธรรมะสั่งสอนคนให้ได้เกิดความเข้าใจ คนในสมัยสุโขทัยเป็นนักเดินนักก้าวหน้า นักสร้าง ไม่ใช่นักทำลายอย่างที่เห็น ๆ กันอยู่ในสมัยนี้ เมื่อได้เห็นแล้วก็สบายใจ แต่พอไปเห็นพระพุทธรูปถูกเจาะพุงเสีย ถูกต่อยหัวเสีย ถูกเจาะขาเสียทำให้สลดใจแล้วก็นึกว่าใครหนอมาเจาะสิ่งเหล่านี้ คนที่มาเจาะมาทำลายเจดีย์มาทำลายพระพุทธรูปนั้นก็ไม่ใช่ใคร ล้วนแต่เป็นคนไทยทั้งนั้น แล้วก็เรียกตัวเองว่าเป็นชาวพุทธ แต่ชาวพุทธทำไมไปเจาะไปขุดพระเจดีย์ คนเหล่านี้เขาเป็นนักแสวงหาพระ แต่ว่าเขาไม่ได้มีพระไว้ในใจ มัวแต่ไปแสวงหาพระในด้านวัตถุเจาะกันเป็นงานใหญ่ แล้วก็ได้พระซึ่งเขาทำไว้ในสมัยนั้น เราเรียกกันว่าพระเครื่อง เพราะว่า

เป็นพระองค์เล็ก ๆ ความจริงพระองค์เล็กที่อยู่ตามเจดีย์นี่น่ะ เขาไม่ได้มุ่งจะทำให้เป็นเครื่องรางวิเศษศักดิ์สิทธิ์อะไร เขาทำขึ้นเพื่อสำหรับแจกแก่คนที่ไปนมัสการพระ ใครไปไหว้พระที่นั่นเขาก็แจกพระให้องค์หนึ่งเพราะในสมัยนั้นไม่มีหนังสือแจก การเขียนหนังสือยากกว่าการพิมพ์พระเป็นไหน ๆ เพราะว่าต้องเขียนลงในใบลาน กว่าจะทำได้แต่ละผูกนี้มันลำบากเต็มที การแจกหนังสือธรรมะไม่สะดวก ภิกษุในสมัยนั้นจึงทำการแจกพระพุทธรูป โดยคิดว่าด้วยการให้เขามีพระพุทธรูปนี้แหละ จะเป็นทางหนึ่งให้เขาผูกใจไว้กับพระพุทธศาสนา จึงได้ทำพระแจกกันเป็นการใหญ่เมื่อทำมาก ๆ แจกไม่หมดจึงบรรจุในเจดีย์ จนมาถึงพวกเราทั้งหลายในสมัยที่เล่นพระเครื่องกัน ถ้าหากว่าเป็นพระเก่ายุคสุโขทัยใคร ๆ ก็ต้องการ ความต้องการของพี่น้องที่อยากจะได้พระพุทธรูปยุคสุโขทัยนี่แหละ เป็นตัวปัจจัยตัวต้นเหตุที่จะทำให้มีคนไปขุดพระ เพราะขุดแล้วเอาไปขายได้ ขายราคาดีเสียด้วยถ้าเห็นว่าเป็นสมัยสุโขทัยก็ราคาแพง เพราะฉะนั้นคนเหล่านั้นก็ลงทุนขุดเป็นการใหญ่ เพื่อเอามาขายในที่ต่าง ๆ ที่คนรับซื้อกัน ความจริงคนไปขุดพระก็เป็นโจรคนที่ซื้อพระก็เรียกว่าสมรู้ร่วมกับพวกโจร ข้าพเจ้าเคยไป

เทศน์ในคุก ถามนักโทษบางคนว่าเขามาติดคุกเรื่องอะไร บอกว่ารับซื้อของโจร ของโจรคือของเขาลักพามาขายแล้วก็ซื้อไว้ เจ้าหน้าที่จับได้ก็ติดคุก การลักขุดพระตามพระเจดีย์ย่อมผิดกฎหมาย เว้นไว้แต่กรมศิลปากร ขุดตามระเบียบนั้นเขาทำไปตามเรื่องไม่ผิดกฎหมาย เพราะว่าถ้าไม่ขุดขโมยเอาหมด เลยขุดมาเก็บเสียดีกว่า ถ้าหากเอกชนไปขุดมาขายโดยไม่ได้ทำให้ถูกต้อง เราไปซื้อเข้าเราก็สมรู้กับพวกนั้น พวกเราผู้ซื้อก็พลอยร่วมมือกับเขาด้วยเหมือนกัน แต่ว่าไม่มีโจทก์ไปฟ้องร้องเท่านั้นเอง คนซื้อพระทั้งหลายจึงไม่ติดคุกติดตารางกัน ถ้าหากใครไปฟ้องร้องคดีนี้ขึ้นแหม ! ติดกันไปเป็นแถวไปเลยทีเดียว พระสงฆ์องค์เจ้าเราก็อาจพลอยติดกับเขาไปด้วยนะ เพราะว่ารับซื้อกันไว้คนละหลาย ๆ องค์ เรื่องมันเป็นอย่างนี้ การขุดเจาะพระเจดีย์ก็มีสาเหตุมูลฐานอยู่อย่างนี้

เมื่อเจดีย์ทั้งหลายใหญ่ ๆ โต ๆ ถูกทำลาย เพราะมีคนต้องการเอาพระไปขาย พวกเราทั้งหลายก็ช่วยกันซื้อ เป็นเหตุให้วัตถุต่าง ๆ ในทางศาสนาซึ่งมีราคา เพราะเป็นโบราณวัตถุควรแก่การศึกษาก็จะหมดไป คนในยุคหลัง ๆ ไม่มีโอกาสศึกษาความเป็นอยู่ของคนในยุคก่อน ไม่มีโอกาส

รู้ถึงความก้าวหน้าความเจริญงอกงาม ในทางสร้างสมของคนที่เป็นบรรพบุรุษ เพราะว่าสิ่งของ ถูกทำลาย เสียหมด แล้ว ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจในสมัยนี้ก็ยังมีคนแอบขุดกันอยู่เรื่อย ๆ เดี๋ยวนี้ที่จังหวัดอยุธยาน่ะ กรมศิลปากรขุดไปเจดีย์หนึ่งแล้ว ยังมีพวกแอบขุดอีกวัดหนึ่ง แล้วก็เอามาขายกันในกรุงเทพฯ พวกเราใครที่อยากจะมี ก็ซื้อกันไปเรื่อย ๆ เพราะนึกว่าเป็นของขลังของศักดิ์สิทธิ์

คนที่ไปขุดพระนั้นเขาต้องการได้พระ แต่เขาไม่มีพระในใจ เพราะถ้ามีพระในใจก็ต้องเคารพองค์พระเจดีย์ ต้องเคารพองค์พระพุทธรูป ต้องเคารพต่อเจดีย์สถานซึ่งคนสร้างอุทิศต่อองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่กล้าลงมือขุดทีเดียว ต้องนั่งลงกราบ นั่งนึกถึงพระพุทธเจ้า บูชาความงามความดีของพระพุทธเจ้า แต่ว่าคนเหล่านั้นมีแต่พระข้างนอก ไม่ได้มีพระข้างใน จึงได้ไปเที่ยวเจาะขุดทำลายที่ต่าง ๆ จนเสียหายไปหมด เดี๋ยวนี้ขนาดหนักกว่านั้น ไม่ใช่เจาะแต่องค์เจดีย์ พระพุทธรูปสวย ๆ งาม ๆ ก็หักคอเอามาเลยทีเดียว เมืองเชียงใหม่พระถูกหักคอมาขายเสียหลายองค์ ข้าพเจ้าไปเมืองสุโขทัย ไปวัดไหนถ้าพบพระสุโขทัยงาม ๆ ก็กระซิบบอกท่านสมภารว่าระวังหน่อยนะครับ เดี๋ยวนักเลง

มาหักคอเอาไปขายฝรั่งเสียอีก ท่านสมภารถามว่าถึงขนาดนั้นเชียวหรือ ข้าพเจ้าตอบว่า "เหลือขนาดไปเสียแล้วสมัยนี้ เขาหักคอพระไปขายกันแล้ว เป็นอย่างนี้มากมายก่ายกอง" ทำไมจึงเกิดเรื่องอย่างนี้ ? มูลฐานสำคัญอยู่ที่ความหลงผิด คือพี่น้องชาวพุทธเราทั่ว ๆ ไปยังไม่มีความเชื่อตรงตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ยังไม่มีความเชื่อถูกตามแนวที่พระพุทธเจ้าต้องการให้เราเชื่อ แต่เรามีความเชื่อออกนอกลู่นอกทางกันไปหมด

(เสือร้องไห้)

ที่สุโขทัยนั้นมีเรือนจำอยู่สองแห่ง เรือนจำประจำสุโขทัยและเรือนจำที่สวรรคโลก เพราะมีศาล ในขณะที่ข้าพเจ้าไปเทศน์ที่เรือนจำสวรรคโลกนั้น ได้พบนักโทษหนุ่มสองคนน่าเอ็นดู รูปร่างหน้าตาดีไม่น่าจะเป็นอาชญากรเลย แต่เขาบอกว่ามีเสือสองตัวอยู่ในเรือนจำนั้นด้วย ชื่อเสือเสริมเสือมี ข้าพเจ้าก็บอกท่านผู้ว่าการขอให้จัดคนที่เป็นเสือมานั่งข้างหน้า ข้าพเจ้าจะดูลักษณะท่าทางเขาว่าเป็นคนอย่างไร เขาจัดให้นั่งข้างหน้าเจ้าเด็กทั้งสองคนนี้เรียบร้อยเหลือเกิน นั่งพึ่งปาฐกถาเรียบร้อยกว่าชาวบ้านนอกคุกไปเสียอีกด้วยซ้ำไป นั่งประนมมือแต้ตลอดเวลา ข้าพเจ้าพูด

อยู่ตั้งชั่วโมงกว่า เขานั่งสงบ ไม่ได้แสดงอาการอะไรแม้แต่น้อย ทีนี้เมื่อนั่งพึ่งไป ๆ เสือเกิดร้องไห้ขึ้นมาเสียแล้ว ข้าพเจ้าถามเขาว่าร้องไห้ทำไม เขาบอกว่าเสียใจ เพราะมีความชั่วอยู่มาก ข้าพเจ้าเลยถามต่อไปว่าเจ้าเด็กหนุ่มสองคนนี้ตกไปสู่อบายเพราะอะไร และได้ความว่า:–

มีภิกษุองค์หนึ่ง ไม่ใช่คนไทย เป็นพระเขมร ไปอยู่ที่วัดชัยชุมพลที่สุโขทัย ต่อมาก็ออกจากวัดนั้น แล้วไปตั้งตนเป็นพระอาจารย์ได้นิด ๆ หน่อย ๆ ต่อมาก็สึกออกไปตั้งตนเป็นอาจารย์ชาวบ้าน หากินทางสักหัวคน คือว่าใครก้มให้สักหัวแล้วสักมันเรื่อยไป สักหัวให้เอาน้ำมันทาหัวให้แล้วก็ได้รางวัลนิด ๆ หน่อย ๆ เด็กหนุ่มเด็กน้อยทั้งหลายก็มีความพอใจ นึกว่าเรามีอาจารย์วิเศษแล้ว ถ้าให้อาจารย์สักหัวแล้วตีไม่แตกยิงไม่เข้า ฟันไม่ตายละ จะได้เป็นคนวิเศษต่อไป คนก็สมัครเป็นลูกศิษย์มากมาย เจ้าเสือเสริมเสือมีสองคนก็ไปขอเป็นลูกศิษย์อาจารย์นี้ด้วย เมื่อเป็นลูกศิษย์แล้วก็ทดลองให้อาจารย์สักกระหม่อม สักเสร็จแล้วลองฟันกันดู ความจริงมีดเล่มนั้นมันไม่คม อาจารย์เขาหามีดทื่อ ๆ มาฟันกัน พอฟันเสร็จแล้วก็ก้มหลังให้เพื่อนฟันฟันเบา ๆ มันก็ไม่เข้า เพราะมีดมันทื่อ ถ้าถูกที่ไม่ทื่อเข้าก็

ไปโรงพยาบาลกันแหละ วันก่อนนี้เขาบอกว่าหามไปโรงพยาบาลสองราย เรื่องอะไรล่ะ ? ลองของดีกัน ลองว่ามันจะอยู่หรือไม่อยู่ มีดมันคมไปหน่อย เลยต้องไปหาหมอให้ช่วยเย็บให้ เจ้าเด็กหนุ่มเหล่านั้นฟันกันดูแล้วมันไม่เข้า เมื่อมันไม่เข้าก็เกิดฮึกเหิมในใจว่าเรามันเก่งแล้ว อาจารย์ก็เก่งแล้ว อาจารย์พอมีพวกมากไม่ทำมาหากิน ยกพวกไปเที่ยวปล้นชาวบ้านแถวอำเภอสวรรคโลก เดือดร้อนไปตามๆ กันเพราะว่ามีโจรก๊กใหญ่ ผู้ว่าราชการจังหวัดก็เด็ดขาดอยู่เหมือนกัน ผู้ว่าราชการคนนี้เวลาออกปราบโจรเอาพระไปด้วย พระที่พูดได้นะ ไม่ใช่พระที่แขวนคออย่างเดียว คือเอาพระไปเทศน์ก่อน เรียกชาวบ้านมาประชุม เมื่อประชุมแล้วพระพูดให้ฟัง เมื่อพูดให้ฟังชาวบ้านก็เข้าใจเหตุผล เวลากลางคืนชาวบ้านแอบมาหาผู้ว่าการ บอกให้รู้ว่าโจรมันอยู่ตรงนั้น เพื่อยกกองไปล้อมผลที่สุดยิงพวกโจรตายเกือบหมดเลย เหลือสองคนเท่านั้นที่หนีรอดออกไปได้ แล้วเขาเตรียมตัวจะหนีไปเมืองเถินจังหวัดลำปาง แต่ว่าจนมุม เพราะขณะหนีไปนั้นเขาลงไปอาบน้ำ ตำรวจมาเจอเข้าจับตัวมาได้ทั้งคู่ เอามาไว้ในเรือนจำ ข้าพเจ้าจึงไปพบเข้า เจ้าเสริม เจ้ามีสองคนนี้ได้กลายเป็นอาชญากรไปเพราะอะไร ? เพราะ

พบอาจารย์ผิด ๆ ไม่ใช่อาจารย์พระพุทธศาสนา เป็นอาจารย์ทางไสยศาสตร์ หากินทางสักหัวคน เลยอาจารย์ชวนไปทางเขว อาจารย์ของขลังเป็นต้นเหตุของอาชญากรรม

(ภิกษุมีส่วนช่วยให้เกิดอาชญากร)

เมื่อวานซืนนี้ข้าพเจ้าเดินอยู่ที่วัดมหาธาตุ เจ้าหนุ่มสามคนเข้ามาหาถามว่า "หลวงพ่อครับ ท่านเจ้าคุณองค์นั้นอยู่ไหน" เขาบอกชื่อพระเถระนั้น ข้าพเจ้าว่าอยู่ที่นั่น "ผมไปแล้วไปเจอ" พวกคุณต้องการอะไร "ผมจะมาเช่าพระเขาประกาศว่ามีที่นี่" ไปหาพระแต่ว่าท่าทางยืนวางโตเหลือเกิน แม้ไปยืนอยู่ต่อหน้าพระแล้ว ก็ไม่เห็นว่าจะแสดงอาการนอบน้อมเท่าใด เขาไปหาพระแต่ไม่รู้ว่าพระอยู่ตรงไหน นี่แหละมันยุ่งอยู่ตรงไม่รู้ไม่เข้าใจ เมื่อไม่รู้ไม่เข้าใจก็ไปเที่ยวหาพระข้างนอก ไม่สนใจที่จะเดินทางตามพระ แต่เข้าใจว่าพระจะช่วยตัวได้แม้ตัวกระทำความชั่ว เลยไปเที่ยวหาอาจารย์หลอกลวงเหล่านี้ ในเมืองใหญ่ ๆ เช่นกรุงเทพ ฯ อาจารย์ขลัง ๆ มีมากมายหลายวัดหลายวา แล้วบางทีมีการส่งเสริมกันเป็นการใหญ่ให้คนกลายเป็นนักเลงไป เป็นความจริงที่ข้าพเจ้าเคยสังเกต เมืองไหนมีอาจารย์มากก็มีเสือ

มาก ผู้ร้ายทำไมจึงมาก? เพราะอาจารย์ไม่ได้สอนธรรมะให้ลูกศิษย์ฟัง ลูกศิษย์มาขอตะกรุด "เออ มึงเอาไปเถอะ ตะกรุดนี้ป้องกันได้ร้อยแปดทีเดียว" ลูกศิษย์มาขอพระเครื่อง "เออ มึงเอาไปเถอะ พระเครื่ององค์นี้ศักดิ์สิทธิ์นัก ป้องกันร้อยแปด" ไม่รู้ว่าป้องกันอะไร ลูกศิษย์ไม่เข้าใจ นึกว่า "กูได้ของดีเหล่านี้แล้ว ปล้นใครฆ่าใครไม่เป็นไรละ อาจารย์คุ้มครองรักษา" เลยกลายเป็นเสือไปเสียหมด ลองไปถามดูเถอะในคุกบางขวางคุกลหุโทษนั้น คนที่เข้าคุกเพราะความหลงผิดอย่างนี้มีอยู่มิใช่น้อยทีเดียว ข้าพเจ้าอยากจะทำความเข้าใจกับพี่น้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกเราที่เป็นนักบวช

(ฝากนักบวช)

ในสมัยนี้ ก็ถึงเวลาแล้วที่นักบวชทั้งหลาย จะต้องช่วยกัน ประกาศหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ให้คนทั้งหลายได้รู้ได้เข้าใจ เพราะสมัยนี้โลกกำลังอยู่ในภาวะของการแข่งขันระหว่างสิ่งที่เป็นวัตถุกับสิ่งที่เป็นนามธรรม ในด้านวัตถุนั้นเราจะเห็นว่างอกงามเจริญขึ้นทุกวัน แต่ในด้านที่เป็นนามธรรมจริง ๆ นั้น มีความเจริญก้าวหน้าน้อย ถ้าความเจริญในด้านวัตถุไปไกล แต่ในด้านจิตใจหรือนามธรรมไปไม่ทัน ไม่สมดุลย์กัน ความเป็นอยู่ของสังคมก็จะเต็มไป

ด้วยความยุ่งยาก มีความทุกข์มีความเดือดร้อนนานัปการ ดังที่เราทั้งหลายได้เห็นกันอยู่ในสมัยนี้ เพราะความเข้าใจผิดหลายประการที่อยู่ในจิตใจของชาวพุทธ จึงเป็นหน้าที่ของนักบวชจะต้องพยายามพูดความจริงให้ชาวบ้านฟัง ทำความเข้าใจถูกต้องให้เขาทีละเล็กละน้อย สิ่งใดที่เป็นความจริงก็เอาออกแสดงกัน สิ่งใดที่เป็นความเท็จของเทียมเราอย่าเผยแพร่ส่งเสริม ถ้าเราช่วยกันโดยวิธีอย่างนี้พี่น้องชาวพุทธก็จะเริ่มเข้าใจความจริงขึ้นทีละน้อย ๆ แล้วทีหลังการประพฤติปฏิบัติก็จะก้าวหน้าไปในทางที่ถูกที่ชอบ จึงอยากจะขอฝากแนวความคิดนี้ไว้กับนักบวชทั้งหลาย ให้ช่วยกันแก้ไข อย่ามัวเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวและลาภผลกันเลย

(ฝากชาวพุทธ)

สำหรับพี่น้องชาวบ้าน เราก็มีหน้าที่ที่จะช่วยกันค้ำจุนรักษาพระพุทธศาสนาอันเป็นหลักธรรม ที่เราถือว่าประเสริฐแต่ความประเสริฐของพระพุทธศาสนานั้น ยังให้ประโยชน์แก่ชีวิตของเราน้อยเกินไป ทำไมจึงให้ประโยชน์น้อย ? เพราะเราเข้าไปใกล้สิ่งที่ประเสริฐนั้นยังน้อย เรายังอยู่ห่างไกลนักสิ่งที่ประเสริฐนั้นยังน้อย เรายังอยู่ห่างไกลนักจากสิ่งนั้นเรายึดถือเอาเฉพาะแต่เพียงเปลือกผิวของสิ่งนั้น ๆ มาเก็บไว้

ในใจ แล้วก็เข้าใจว่าสิ่งนั้นจะช่วยเราได้ ความจริงสิ่งเหล่านั้นช่วยเราไม่ได้เลย ถ้าเราไม่มีการประพฤติธรรมอันเป็นหลักคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ความเชื่อในทางพุทธศาสนาจึงไม่เหมือนกับศาสนาอื่น ๆ ศาสนาอื่นผิดกับหลักพระพุทธศาสนา คือเขาสอนให้คนเอาชีวิตจิตใจฝากไว้กับสิ่งภายนอก เช่นฝากไว้กับพระผู้เป็นเจ้าอันเป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องเชื่อต้องทำตาม เป็นศาสนาประเภทอ้างเทวดาเป็นผู้อำนวยคำสอนให้เขา หรือที่เรียกกันว่าเทวนิยม แต่ในทางพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าไม่มุ่งอย่างนั้น พระพุทธเจ้าเกิดในท่ามกลางความเชื่องมงาย เกิดในท่ามกลางของการปฏิบัติในสิ่งที่ไม่เป็นสาระแก่นสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศอินเดีย ถ้าเราไปเที่ยวประเทศอินเดียในสมัยนี้ เราจะมองเห็นว่าความงมงายในประเทศอินเดียนั้นมากมายเหลือเกิน คนแก่ ๆ เก็บก้อนหินสี่ห้าก้อนเอามาใส่วางในชาม เสร็จแล้วเอาข้าวสารมาโรยลงบนก้อนหิน เอาใบมะกรูดใบมะนาวโรยบนก้อนหิน แล้วไปนั่งไหว้กรำแดดอยู่ตั้งแต่เช้าถึงเที่ยง ถามเขาว่าไหว้อะไร ? เขาบอกว่าไหว้พระศิวะ พระศิวะน่ะแกอยู่ทุกหนทุกแห่ง ในหินในกรวดในทรายแกแอบเข้าไปอยู่ทั้งนั้น ตาคนนั้นแกเลยเก็บก้อนหินไปนั่งไหว้ แล้วยังมีวิธีการอื่น ๆ

อีกมากมายหลายสิ่งหลายประการ ข้าพเจ้าเดินดูนั่งดูแล้ว ก็เห็นว่านี่อยู่ได้ด้วยความเชื่อประเภทงมงาย ที่พระพุทธ-ศาสนาอยู่ในประเทศอินเดียไม่ได้ เพราะพระพุทธเจ้าสอนให้เชื่อในสิ่งที่มีเหตุผล ไม่ต้องการให้ศาสนิกชนอยู่อย่างหลับตา แต่ต้องการอยู่อย่างลืมตา นับถือในสิ่งที่ควรเชื่อควรปฏิบัติ ไม่ใช่ว่าเชื่อตามเขาเสมอไป คนเหล่านั้นเข้าไม่ถึงสัจจธรรม เมื่อเข้าไม่ถึง พระพุทธศาสนาก็หายไปจากอินเดีย แต่ว่ามาปรากฏอยู่ในประเทศไทย ฯลฯ แต่ความงมงายของคนไทยก็ยังไม่หายไป

(จริยวัตรของพระองค์ที่เกี่ยวกับความเชื่อ)

ในสมัยก่อน เมืองไทยเรายังมีพระพุทธศาสนาที่บริ-สุทธิ์กว่า เรียบร้อยกว่า แต่ในสมัยนี้ความนิยมในด้านวัตถุมากเกินไป เราจึงเอาตัวศาสนาที่เป็นธรรมะทิ้งไปเสีย แล้วเอาศาสนาเฉพาะที่เป็นตัววัตถุมาเก็บไว้ พี่น้องชาวพุทธสังเกตดูเถอะ เราจะเห็นได้ว่ามีการโฆษณาด้านวัตถุมากมายก่ายกอง ตามวัดวาอารามที่มีงานมีการอะไร เรื่องโฆษณาเกี่ยวกับสัจจธรรมมีน้อย แต่โฆษณาเกี่ยวกับวัตถุมีมาก เช่นบอกว่าในงานนี้ จะมีอาจารย์วิเศษมาปลุกเสกเครื่องรางของขลัง จะมีการแจกพระ แจกตะกรุด แจกอะไรต่ออะไรทุก

อย่างที่คนต้องการแล้วแจกตะพึดตะพือทีเดียว คนก็ไปกันมาก แต่ถ้าหากว่าจะประกาศสัจจธรรม คนมาไม่กี่คน ฟังกันได้ไม่กี่คน เพราะว่าไม่เคยฟัง ถ้าหากได้ฟังกันบ่อย ๆ ก็พอจะเข้าใจได้ พระพุทธเจ้าท่านไม่ส่งเสริมในสิ่งที่คนอินเดียเขาทำกันมาก่อน ท่านเป็นผู้กล้าพูดกล้าแสดง ข้าพเจ้าอยากกล่าวย้ำด้วยความภูมิใจว่า ไม่มีครูอาจารย์ใดในโลกที่จะกล้าพูดอย่างพระพุทธเจ้า ขอให้ท่านลองอ่านประวัติของครูอาจารย์ในโลกซึ่งมีหลายองค์ด้วยกัน ใครบ้างที่กล้าพูดอย่างพระพุทธเจ้า ที่กล้าตัดสินในสิ่งที่ควรอย่างพระพุทธเจ้าไม่มีเลย เมื่ออ่านประวัติพระพุทธเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าภูมิใจที่ได้เกิดมาภายใต้ร่มธงของท่าน ภูมิใจที่เป็นลูกศิษย์ของท่าน ภูมิใจที่ได้ทำงานที่พระองค์เคยกระทำมาในสมัยสองพันห้าร้อยปีมาแล้ว แม้ว่าจะมีคนเชื่อไม่กี่คน แต่ข้าพเจ้าก็ภูมิใจว่าเกิดมาชาติหนึ่งภายใต้บารมีธรรมของพุทธศาสนา ข้าพเจ้าได้ใช้สิ่งนั้นให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิต ด้วยการทำงานที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิต ด้วยการทำงานที่เป็นประโยชน์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาต่อไป ข้าพเจ้าเลื่อมใสในพระพุทธเจ้าในข้อนี้ พระพุทธเจ้าท่านไปที่ไหน ท่านก็พยายามเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่ของสังคมในอินเดียให้เข้าระบบการที่ถูกต้องและ

ให้เรียบร้อย ยกตัวอย่างให้เห็นง่าย ๆ เช่นการทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตาย ชาวอินเดียเขาถือว่าคนตายแล้วเกิดอีก เหมือนกับที่เราส่วนมากยังเชื่ออยู่ในสมัยนี้ เวลาใครตายไปแล้วเขาก็ไปทำบุญกันที่ป่าช้า ด้วยการเอาอาหารไปกองลงในป่าช้าให้วิญญาณบรรบุรุษมากิน ปีหนึ่งเขาทำกันใหญ่คราวหนึ่ง เรียกว่าสารทะ ทำบุญสารทอย่างบ้านเรานั่นเองแหละ คนทั้งหลายก็ไปทำกันมาก เอาของไปกองที่ป่าช้าสูงเหมือนกับจอมปลวก พระพุทธเจ้าท่านเห็นว่า การเอาอาหารมาทิ้งให้มดกินนี่ไม่ได้ความ ถ้าหากเอาอาหารไปแจกคนยากจนให้สมณะชีพราหมณ์ผู้ประพฤติดีประพฤติชอบ จะเป็นประโยชน์มากกว่า พระองค์จึงสอนให้รู้จักบริจาคทาน เอาสิ่งที่ควรจะเซ่นบรรพบุรุษนั้นไปทำทานเสีย แจกแก่คนยากจนแก่สมณะชีพราหมณ์ สิ่งเหล่านั้นก็มีคุณค่าแก่สังคมมนุษย์ ดีกว่าที่จะให้แก่มดแก่ปลวกซึ่งนอนอยู่ในป่าช้า พระพุทธเจ้าทรงเปลี่ยนแปลงไปในรูปอย่างนี้ แม้เหตุการณ์อื่น ๆ ก็มีอีกมาก ถ้าเราศึกษาเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า อ่านพระสูตรต่าง ๆ อันเป็นหลักคำสอน เราจะเห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงทำการปฏิวัติตลอดเวลา เปลี่ยนแปลงสิ่งนั้นสิ่งนี้ให้เข้าสู่ระบบใหม่อันจะเป็นไปเพื่อความสุขแก่สังคมอย่างแท้จริง พวกเรา

สมัยนี้แทนที่จะเปลี่ยนแปลงให้เข้ารูปตามแบบของพระพุทธ-องค์ กลับเปลี่ยนของพระองค์ให้ไปสู่รูปที่มีอยู่ก่อนสมัยพระพุทธเจ้า อย่างนี้เรียกว่าถอยหลังเข้าคลอง ไม่ใช่คลองสั้น ๆ นะ ถอยเข้าไปหลายสิบหลายร้อยกิโลเมตรเสียด้วย อย่างนี้จะชื่อว่าก้าวหน้าได้อย่างไร เพราะฉะนั้นจึงอยากจะทำความเข้าใจกับพี่น้องว่า เราจะเชื่ออะไรก็ต้องมีเหตุมีผล ข้าพเจ้าอยากจะบอกให้ท่านทั้งหลายทราบว่า พระพุทธเจ้าท่านสอนให้เราเชื่อด้วยอาการอย่างไร ?

(พระพุทธองค์สอนให้เชื่ออย่างไร)

ครั้งหนึ่งพระพุทธเจ้าเสด็จผ่านบ้านกาลามะ พวกกา-ลามชนทั้งหลายเมื่อได้เห็นองค์พระพุทธเจ้าแล้ว ก็มีความปลื้มใจว่า นักบวชมาอีกองค์หนึ่งแล้ว ในสมัยนั้นในประเทศอินเดียมีนักบวชชนิดท่องเที่ยวมากมายก่ายกอง คนหนึ่งมาก็สอนอย่างนี้อีกคนหนึ่งมาก็สอนอย่างนั้น ขัดกันตลอดเวลา พวกชาวบ้านงงไม่รู้ว่าจะเชื่อใคร ครั้นพบพระพุทธเจ้า ก็บอกเล่าให้ฟังว่า นักบวชองค์ก่อน ๆ มาสอนอย่างนี้ อีกองค์หนึ่งมาสอนอย่างนั้นจนไม่รู้จะเชื่ออย่างไรแล้ว แทนที่พระ-พุทธเจ้าจะบอกว่า "อือ! ต้องมาเชื่อฉันซิ ฉันพูดความจริงแท้ ท่านต้องเชื่อฉัน" พระองค์ไม่พูดอย่างนั้น น่า

เลื่อมใสในวิธีของพระองค์ คือแทนที่พระองค์จะชวนเขาให้เชื่อพระองค์ แต่พระองค์กลับบอกกับเขาว่า ถูกแล้วท่านทั้งหลายควรจะลังเลควรจะสงสัง ไม่ควรจะเชื่ออะไรง่าย ๆ แต่ควรคิดควรตรองให้รอบคอบเสียก่อนแล้วจึงค่อยเชื่อ แล้วพระองค์ก็บอกว่า คนที่ฉลาดนั้นอย่าเชื่อโดยอาการ ๑๐ ประการ ข้อนี้มีประกฏในกาลามสูตรในมัชฌิมนิกาย คือ:–

(๑) อย่าเชื่อโดยเขาบอกต่อ ๆ กันมา

(๒) อย่าเชื่อโดยเขาทำตาม ๆ กันมา

(๓) อย่าชื่อโดยเหตุเขาลือกันทั้งบ้านทั้งเมือง

(๔) อย่าเชื่อโดยอ้างว่ามันปรากฏอยู่ในคัมภีร์

(๕) อย่าเชื่อโดยอาการคิดเดาเอาเอง

(๖) อย่าเชื่อโดยอาการคาดคะเนเอาเอง

(๗) อย่าเชื่อโดยอาการตรึกตรองเอาตามสิ่งแวดล้อม

(๘) อย่าเชื่อโดยคิดว่าเข้ากันได้กับความคิดของตน

(๙) อย่าเชื่อโดยถือว่าผู้สอนพอจะเชื่อได้

(๑๐) อย่าเชื่อโดยคิดว่าผู้สอนเป็นอาจารย์ของตน

ขอให้ลองฟังดูตามแนว ๑๐ ประการ ที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้เป็นหลัก ว่าไม่ให้เชื่ออย่างนี้ เพราะเหตุว่าถ้าคนเราไปยึดสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่นสมมติว่ายึดท่านองค์นี้เป็นครูเรา

พูดอะไรเชื่อทั้งนั้น ความคิดในเหตุผลก็จะไม่เกิดขึ้น ปัญญาของตนที่ควรจะใช้ก็ไม่ได้ใช้ พอครูบอกก็เก็บเอาทันที ถ้าหากว่าเราได้ข่าวว่าภิกษุองค์นั้นเทศน์เก่งนัก เช่น พี่น้องได้ข่าวว่าท่านปัญญานันทะนี้พูดสำคัญมาก ท่านตั้งใจเชื่อมาเสียแล้วแต่บ้านอย่างนี้ไม่ได้ มันเป็นม่านขวางทางไว้เสียเหมือนกัน อย่าเชื่อก่อน มานั่งคิดตรองดูว่าท่านพูดอะไรเราควรจะเชื่อได้ไหม เพียงแต่รับไว้ก่อนอย่าเชื่อทันที เอาไปบ้านไปคิดไตร่ตรองหาเหตุผลค้นคว้า จับต้นชนปลายให้มันเห็นชัดเจนแจ่มแจ้งแก่ใจแล้ว จึงค่อยปลงใจเชื่อในสิ่งนั้น พระพุทธเจ้าท่านต้องการให้เราเชื่ออย่างนี้ หมายความว่าให้ใช้ปัญญาของตนพิจารณาด้วยเหตุผลเท่านั้น

(ความเชื่อแบบชาวพุทธ)

ในทางพุทธศาสนานั้น ท่านให้เชื่อความคิดความเห็นที่ตนได้คิดโดยถ่องแท้แล้วจริง ๆ โดยเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ไม่ใช่เชื่อเพียงเพราะรู้เพราะเข้าใจ แต่เชื่อเพราะการเห็นแจ้ง ความรู้หรือความเข้าใจและความเห็นแจ้งนั้น ไม่ใช่อันเดียวกัน ความรู้เป็นเพียงสักแต่ว่าตาได้เห็น หูได้ยิน จมูกได้กลิ่น ลิ้นได้รส อย่างนี้เรียกว่ารู้ รู้แล้วก็เข้าไปอยู่ในใจจำไว้ได้ อย่างนี้เรียกว่าเข้าใจ แต่ว่าบางทียังไม่เห็นแจ้งในเรื่องนั้น

ความเห็นแจ้งนั้น ต้องอาศัยการปฏิบัติตามความรู้ความเข้าใจ คือเป็นประสพการณ์ในชีวิตของเราเอง ไม่ใช่เชื่อตามเขาว่า ไม่ใช่เชื่อตามตำรา ไม่ใช่เชื่อเพราะเขาพูดกันทั้งบ้านทั้งเมือง ว่ามันเป็นอย่างนั้น แต่เราเชื่อเพราะเราเห็นแล้วว่ามันเป็นอย่างนั้นจริง ๆ ยกตัวอย่างให้เห็นง่าย ๆ เช่นพระพุทธเจ้าสอนว่าสรรพสิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง เราก็รู้ตามที่พระองค์บอก สิ่งทั้งหลายเป็นทุกข์ สิ่งทั้งหลายเป็นอนัตตา ไม่มีตัวตนสาระเป็นแก่นสาร เราฟังไว้ แต่ว่าเรายังไม่เข้าใจในสิ่งนั้น เรายังไม่เห็นแจ้งในสิ่งนั้น เรารับไว้ก่อน กลับไปถึงบ้านเอาไปคิดดู อะไรที่เรียกว่าไม่เที่ยง สังขารทั้งหลายไม่เที่ยง นั่งคิดพิจารณาไตร่ตรองอยู่ด้วยเรื่องนี้เท่านั้นแหละ เดินก็คิดนั่งก็คิด มีเวลาว่างก็คิด ไปในรถยนต์โดยสารก็คิด ว่าสิ่งทั้งหลายมันไม่เที่ยงอย่างไร คิดให้เห็นแจ่มแจ้งปรากฏแก่ใจของเราเองว่า มันไม่เที่ยงจริง ๆ แล้วจิตเราก็ไม่ยึดมั่นในสิ่งนั้น เพราะมองเห็นแล้วว่ามันไม่เที่ยงเป็นทุกข์ มันไม่มีอะไรเป็นแก่นสาร จะไปจับเอาตอนไดตอนหนึ่งว่าเป็นเรา เป็นเขา เป็นไทย เป็นเจ๊กเป็นแขก เป็นฝรั่ง มันก็เรื่องสมมติกันทั้งนั้น มองเห็นชัดแล้วว่าเราไม่มี เขาก็ไม่มี คุณหลวงคุณนาย ก็ไม่มีกันแล้ว

มีแต่สิ่งทั้งหลายมันผสมกันเข้า ตั้งอยู่เพราะอาศัยปัจจัยปรุงแต่งชั่วครู่ชั่วขณะ แล้วก็ดับไป ๆ ความเป็นอยู่ในชีวิตของเราทุกวันทุกเวลานี้ คือการเกิดขึ้นตั้งอยู่แล้วก็ดับไปเท่านั้นเอง พระท่านสอนอย่างนี้ ทีนี้เรามานั่งคิดนั่งนึกทำความเข้าใจให้ชัดเจนแจ่มแจ้ง จนปรากฏแก่ใจว่ามันไม่เที่ยงจริง ๆ มันเป็นทุกข์จริง ๆ ไม่มีอะไรที่เป็นสาระแก่นสารจริง ๆ อย่างนี้เรียกว่า เห็นแจ้งด้วยจิตใจของเรา ถ้าเห็นแจ้งแล้วมันปล่อยได้วางได้ ถ้าเพียงแต่รู้เพียงแต่เข้าใจ ก็ยังปล่อยไม่ได้ มันยังเห็นว่าสวยว่างามอยู่นั่นแหละ ยังอยากได้โน่นเป็นนี่ ยังติดอยู่ไม่ยอมปล่อย เราจะปล่อยได้ก็เพราะเราเห็นแจ้งเท่านั้น หลักความจริงมีอยู่อย่างนี้ พระพุทธเจ้าต้องการให้เราเชื่ออย่างนี้

(เชื่อพระรัตนตรัย หรือ เชื่อฤกษ์ยาม)

ความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนานั้น เราควรจะเชื่ออะไรในเรื่องเกี่ยวกับความสุขทุกข์ในชีวิตประจำวัน ชาวพุทธทั่ว ๆ ไปยังไม่ไว้วางใจในตัวเอง ไม่ไว้วางใจในพระพุทธเจ้า เราพูดว่า **พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ** ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่ง แล้วยังพูดแถมพกอีกว่า **ที่พึ่งอย่างอื่นของ**

ข้าพเจ้าไม่มี พระพุทธพระธรรมพระสงฆ์เป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเขาแน่หรือ? ยังไม่แน่เสมอไป เพราะว่าเรายังไม่ได้เอาหลักของพระพุทธเจ้า มาใช้เป็นเครื่องมือสะสางปัญหาชีวิต เราจึงพบแต่ความยุ่งยากลำบากเดือดร้อนต่าง ๆ พี่น้องจะทำอะไรมักจะมีความวิตกกังวล กลัวว่าจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ เวลาจะทำอะไรก็ต้องไปสืบถาม อย่างน้อยก็ต้องไปปรึกษาหมอดูเสียก่อนว่าควรจะทำเวลาไหน ควรจะเอาฤกษ์ไหนดี บางทีหมอบอกว่าฤกษ์ดีสี่ใกล้รุ่งโน้น บางทีก็สองยาม บางทีตีสามสิบนาที กลางดึกโน่น ฤกษ์มันจะดีได้อย่างไร ตอนนั้นมันควรจะหลับจะนอนกัน แล้วเราจะลุกขึ้นไปตามฤกษ์ตอนดึก ๆ อย่างนั้นมันคงไม่ได้ความแน่ทีเดียว แต่ว่าเราเชื่อหมอ แล้วตัวหมอเองน่ะมีความสุขเสมอไปหรือ หมอทำอะไรถูกต้องเสมอไปหรือ หมอนั่งรถไปรถเคยชนกับเขาบ้างไหม หมอหกล้มหกลุกบ้างไหม เจ็บไข้ได้ป่วยบ้างไหม ข้าพเจ้ารู้จักหมอมาหลายคนเหมือนกัน เห็นว่าหมอทั้งหลายก็ยังมีชีวิตขึ้น ๆ ลง ๆ หกล้มเจ็ดลุกกันอยู่อย่างนั้นเองแหละ ตัวเองดูตัวเองก็ยังไม่ได้แล้ว จะไปดูตัวคนอื่นได้อย่างไร ความจริงทางพระพุทธศาสนาไม่ได้เชื่ออย่างนั้น พระพุทธเจ้าสอนให้เราเชื่อว่าสิ่งทั้งหลายที่เป็นความสุข ความ

ทุกข์ ความเสื่อม ความเจริญ ความดี ความชั่ว อะไรทั้งหมดซึ่งเกิดขึ้นในชีวิตของเรานั้น ไม่ได้เกี่ยวเนื่องด้วยฤกษ์งามยามดี ไม่ได้เกี่ยวเนื่องด้วยดวงดาวในท้องฟ้าอากาศ ไม่ได้เกี่ยวเนื่องด้วยพระภูมิเจ้าที่ผีสางอะไรทั้งนั้น สิ่งเหล่านั้นช่วยใครไม่ได้ แต่ว่าการกระทำของเรานั่นแหละช่วยเราได้ ทำให้เราเป็นอะไรก็ได้

คนเราจะดีเพราะเราทำดี จะชั่วเพราะเราทำชั่ว จะได้เพราะรู้จักทำให้มันได้ จะเสียเพราะไปทำให้มันเสีย แต่แล้วทำไมเราไม่เชื่ออย่างนี้ ทั้งนี้เพราะเราไม่อยากจะพึ่งตัวเอง ไม่เชื่อตัวเอง และไม่เชื่อพระพุทธเจ้า เราอยากจะเอาชีวิตไปฝากไว้กับเจ้าโน่นเจ้านี่ ต้นพุทราน้อย ๆ เราก็อุตส่าห์เอาชีวิตไปฝากไว้กับมัน รากไม้เก่า ๆ แก่ ๆ ไม่รู้ว่าขุดมาจากไหนก็อุตส่าห์เอามาตั้งบนศาลา อุตส่าห์เข้าไปพึ่งรากไม้นั้น รากไม้เองพึ่งตนเองก็ยังไม่ได้ เห็นปลวกมันกินรากไม้นั้นเหมือนกันแล้วมันจะไปช่วยคนได้อย่างไร ตัวรากไม้ปลวกมันยังกินนี่นา ถ้าหากว่ารากไม้นั้นศักดิ์สิทธิ์ปลวกมันก็ไม่กินนะซิ นี่ปลวกยังกินรากไม้ ยังกินศาล ยังกินสิ่งโน้นสิ่งนี้ ศาลพระภูมิก็เห็นเอียงอยู่บ่อย ๆ ถ้าหากพึ่งตัวได้มันก็ต้องทำศาลให้ตั้งตรง ๆ อยู่เสมอ ไม่ต้องให้คนอื่นมาช่วยค้ำให้ นี่ต้อง

ให้คนอื่นไปค้ำให้ไปสร้างให้ เราลำบากเดือดร้อนอย่างโน้นอย่างนี้ เพราะเราไม่อยากจะพึ่งตัวเอง ไม่เชื่อตัวเอง ไม่เชื่อพระพุทธเจ้า ไม่คิดว่าสิ่งทั้งหลายเกิดขึ้นเพราะการกระทำของตนเอง แต่คิดว่าเทวดาฟ้าดินดลบันดาล ถ้าทำในเวลานั้นแล้วสิ่งนั้นจะดี รัฐธรรมนูญเมืองไทยเวลาจะออกทีไรแล้วหาฤกษ์ดีทุกทีแหละ แต่มันล้มมากี่ฉบับแล้วพี่น้องคิดดูเถอะ หมอให้ฤกษ์ทั้งนั้น แต่ว่าทำไมมันตั้งอยู่ไม่ตลอดกาลล่ะ ล้มเสมอ มันไม่ใช่เรื่องของฤกษ์ แต่เป็นเรื่องของการกระทำของคน ถ้าหากว่าคนทำถูก สิ่งทั้งหลายเดินเรียบร้อย ถ้าคนทำผิด สิ่งทั้งหลายก็ไม่เรียบร้อย ข้าพเจ้ายืนยันได้ในข้อนี้ว่าข้าพเจ้าไม่มีความเชื่อฤกษ์เลย ข้าพเจ้าไม่เคยวิตกทุกข์ร้อน ไม่เคยหวาดกลัวในเรื่องการกระทำจะขึ้นรถไฟไปไหนข้าพเจ้าไป เมื่อรถเขาออกก็ไปละ จะนั่งเรือบินไปไหนข้าพเจ้าก็ไป เดินทางไปไหนถ้าตกลงว่าวันไหนไปไม่เคยถามหมอ แล้วหมอบางทีขัดคอเหมือนกัน บอกอย่าไปเวลานั้นนะ ไปแล้วมันจะเดือดร้อน "เออ! ไม่เดือดร้อนหรอก ผมเดินดีแล้วไม่เดือดร้อนอะไร รถไฟไม่เสียละก้อไม่เดือดร้อน แม้รถไฟเสียก็นอนสบาย" วันก่อนจะมาจากปัตตานี พอถึงบ้านนาสารรถไฟมันตกรางที่ห้วยมุด

นอนเสีย ๓ ชั่วโมง ดีกว่ารถเดินเสียอีก เพราะว่ารถเดินมันเขย่านอนไม่ค่อยหลับ แต่ถ้ารถหยุดนอนสบาย ตื่นขึ้นเช้าคนโดยสารบอกว่า "แหม! เมื่อคืนเคราะห์ร้ายจริงรถเสียเวลา" ข้าพเจ้าบอกว่า "แหม! เมื่อคืนเคราะห์ดีจริงนอนหลับสบายหน่อย" มันตรงกันข้ามเราไม่ได้คิดเคราะห์ร้ายเคราะห์ดี แต่เราคิดให้เหตุการณ์มันเป็นประโยชน์แก่ชีวิต มองให้เห็นว่าอะไรจะเป็นความสบายใจ เป็นความสุขแก่ชีวิต อย่าไปมองในแง่เสีย เมื่อสิ่งนั้นมันเสียไปแล้วมองในแง่ว่ามันจะเป็นประโยชน์อะไรบ้าง มันจะให้ความสุขแก่ชีวิตจิตใจของเราอย่างไรบ้าง เราคิดกันอย่างนี้แล้วก็สบายทำอะไรก็ทำไปเถอะ ขอแต่ว่าให้ทำด้วยความระมัดระวังให้เรียบร้อย

มีช่างไม้คนหนึ่งอยู่ที่จังหวัดสงขลา ข้าพเจ้ารู้จักเขาดีคน ๆ นี้ไม่ถืออะไร ฝีมือการช่างเก่งเหลือเกิน ทำงานราคาแพง เวลาจะสร้างบ้านใครเขาบอกว่าวันนั้นฤกษ์ดียกเสานะ แกบอกว่ามันยังไม่ดี เพราะเตรียมเสายังไม่เสร็จ ถ้าหากว่าเตรียมเสาเสร็จตอนเย็น แกยกตอนเย็น เสร็จเช้าแกยกเช้าแกบอกว่ายกเรียบร้อยทุกทีเสาไม่เคยตีหัวใคร แต่ว่าพวกที่ฤกษ์ดีน่ะเอาคนมามาก ก่อนยกเสาเมากันเสียก่อน เสาล้มตี

หัวแตกบ่อย ๆ เพราะเมา ไม่ใช่เรื่องของฤกษ์ไม่ใช่เรื่องของยามอะไร เรื่องของเมาเหล้าแล้วเกิดความเสียหาย มันเป็นอย่างนี้ ข้าพเจ้าจึงไม่มีความเชื่อในเรื่องฤกษ์ยาม ข้าพเจ้าเชื่อหลักของพระพุทธเจ้า และเชื่อว่าถ้าข้าพเจ้าทำความดีข้าพเจ้าสุขใจ ถ้าข้าพเจ้าทำชั่วข้าพเจ้าก็ไม่สบายใจ ข้าพเจ้าจะทำอะไรก็ทำทั้งนั้น นับตั้งแต่บวชมาจนบัดนี้ไม่เคยดูฤกษ์ เวลาจะบวชเป็นสามเณรก็ไม่ได้ดูฤกษ์ดูยามอะไร พอฉันอาหารเพลเสร็จแล้ว เทกระโถนกวาดขยะเสร็จ อาจารย์ถามว่าบวชเอาไหม ? ข้าพเจ้าบอกว่าเอาครับ โกนหัวได้ฤกษ์ดีแล้ว โกนหัวเลย แล้วเข้าโบสถ์บวชเป็นสามเณรสองปี เรียนหนังสือก็เรียบร้อยพอไปได้ ถ้าหากว่าไม่ดีก็ไม่ได้มาพูดกับพี่น้องอย่างนี้ พอถึงตอนจะบวชพระ กลับไปบ้าน ไปถึงบ้านคนเขาถามว่าบวชวันไหน เดี๋ยวก่อนนัดญาติให้มันพร้อมกัน เพราะญาติหลายคน ไปเที่ยวนัดญาติเสียก่อน อ้า! วันนั้นแหละดี วันที่ญาติมาพร้อม ญาติไม่พร้อมแล้วก็ไม่ดีแหละ เพราะว่ามันไม่พร้อมกัน ข้าพเจ้าบวชโดยไม่ได้ถามหมอ บวชมาจนกระทั่งได้ ๓๐ กว่าพรรษาแล้วเที่ยวเทศน์ทั่วบ้านทั่วเมืองไม่เห็นมันเดือดร้อนอะไร คนที่ไปหาฤกษ์บวชมา ๓ เดือน สึกไปมีเมียเสียแล้ว บางคน

หาฤกษ์วันบวชกับวันสึกพร้อมกันไปเลย บวชวันนี้จะสึกวันไหนดี เวลาเข้าไปเป็นพระ ก็ไปนั่งนับวันที่ อีกเท่านั้นวันจะสึกแล้ว เขาไม่ได้บวชหรอก เขาไปนั่งนับวันสึกอยู่เท่านั้นเอง อย่างนี้ไม่ได้ความ เพราะมัวไปดูฤกษ์อยู่ พระพุทธเจ้าท่านออกบวชก็ไม่ได้ดูฤกษ์ดูยามอะไร พอได้เวลาก็ปลุกนายฉันนะลุกขึ้น เอาม้ามาให้สักตัวเถอะ ขี่ม้ากัณฑกะออกเลย ออกจนได้เป็นพระพุทธเจ้าเที่ยวสอนคน ทำงานจนเหลือมาถึงพวกเราทุกวันนี้ ก็ไม่ได้ถือฤกษ์ถือยามอะไร แต่พวกเรากลับสนใจเรื่องฤกษ์กันมากขึ้นทุกที ๆ

คนที่ต้องดูฤกษ์ดูยามน่ะเพราะอะไร ? ขี้ขลาดใจไม่ป้ำ แล้วสิ่งที่ตัวทำอาจไม่บริสุทธิ์ มันจึงต้องไปดูฤกษ์ปลอบใจนั่นเอง ให้หมอช่วยปลอบใจหน่อยว่าทำวันนั้นดี แต่ถึงกระนั้นใจก็ยังตุ๋ม ๆ ต้อม ๆ อยู่นั่นแหละ กลัวว่าเขาจะจับได้ เช่นคนจะไปปล้น ต้องไปดูหมอเสียก่อนว่าจะปล้นเวลาไหนดี แต่ผลที่สุดติดคุกทุกราย พวกปล้นน่ะไม่ติดรายนี้ก็ติดรายโน้น ข้าพเจ้าเคยเทศน์ในคุกมาหลายเมืองแล้ว สืบไปสืบมา "เป็นยังไร เราน่ะมาติดคุกเรื่องอะไร ?" "เขาหาว่าปล้น" "ปล้นเขาจริงไหม ?" "ไม่ได้ปล้นเลย" "ฮึ ! เดี๋ยวก่อน คุยกันอีกหน่อย ก่อน ๆ นี้เคยปล้นบ้างไหม"

"เคยครับ" "ฮือ ! นั่นแหละกรรมเก่า ปล้นเวลาฤกษ์ดีมาหลายทีแล้ว มันถูกฤกษ์ร้ายเข้าเสียบ้าง มานอนในคุกเสียบ้าง" เรื่องมันเป็นอย่างนี้ ฤกษ์ไม่ช่วยหรอก ความจริงน่ะฤกษ์ช่วยอะไรเราไม่ได้ ถึงทำเวลาฤกษ์ดีถ้าทำชั่ว ก็ดีไปไม่ได้ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า ผู้ใดประพฤติสุจริตตอนเช้า ตอนเช้าเป็นฤกษ์ดียามดี ประพฤติสุจริตตอนสาย ตอนสายเป็นฤกษ์ดียามดี ประพฤติสุจริตตอนกลางวัน กลางวันเป็นฤกษ์ดียามดี กลางคืนประพฤติสุจริต กลางคืนก็เป็นฤกษ์ดียามดี ความดีของวันเวลานั้นไม่ได้อยู่ที่ดวงดาวในท้องฟ้า ในทางพุทธศาสนาถืออย่างนี้ แต่ว่าโหรเขาถือไปอีกแบบหนึ่ง เรามาพูดเรื่องพุทธศาสนากัน ใครเรียนโหรก็เรียนไปเถอะ ใครจะเชื่อก็เชื่อไป แต่ข้าพเจ้าเป็นลูกศิษย์พระพุทธเจ้า ฤกษ์ที่แท้จริงนั้นอยู่ที่การกระทำดีของเราเท่านั้น การกระทำนั่นแหละเป็นใหญ่ คนบางคนได้รับผลเป็นทุกข์ก็ไม่รู้ว่าทุกข์นั้นมาจากอะไร ถ้าไปถามหมอดู ๆ ก็เรียกว่าเกิดอุบาทว์ คือว่าเกิดเสนียดจัญไรขึ้นในบ้าน ถ้าเราไปถามหมอพวกนั้น เขาก็บอกว่าบ้านไม่ค่อยดี มีอะไรลุ่ม ๆ ด้านนั้น ดอน ๆ ด้านนี้ มีต้นไม้ด้านโน้น ด้านนี้มีบ่อ เดาไปตามเรื่องแหละ คนไปถามก็เชื่อ เมื่อเชื่อแล้วต้อง

เปลี่ยนบ้าน เปลี่ยนสภาพของบ้าน เอานั่นออกนี่ออก ออกแล้วมันยังป่วยอยู่อย่างนั้นแหละ ถ้าไปถามหมอผีเขาก็ว่าถูกผี ถ้าไปถามหมอตั้งศาลพระภูมิ เขาย่อมบอกว่าบ้านไม่ได้ตั้งศาลพระภูมิ เรื่องมันจึงเดือดร้อนอย่างนี้ ต้องจัดตั้งเสียหน่อย เสียไปสองพันสามพันบาท ให้เงินหมอเสียหน่อย เออ ! สบายใจไป หมอต้มเอาเงินไปกินแท้ ๆ หมอรวยกันเป็นแถว ๆ

ข้าพเจ้ารู้จักคน ๆ หนึ่ง ร่ำรวยมีเงินนับล้าน ไม่มีศาลพระภูมิในบ้าน แล้วก็ไม่ได้ทำสิ่งเหลวไหล เชื่อตรงตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า บ้านแกก็ใหญ่โต ทำมาหากินดี ลูกทุกคนก็เรียบร้อยไม่เกะกะระราน เทวดาไม่ต้องมาช่วยหรอก พ่อแม่สองคนช่วยกัน ออกมาแล้วมันก็เรียบร้อยเท่านั้นแหละ แต่ถ้าพ่อแม่ไม่ดีแล้ว ลูกเกิดมามันก็ไม่ดี แม้ว่าจะมีศาลพระภูมิรอบบ้าน พ่อขี้เมาแม่ขี้ไพ่ ลูกเกิดมาเถอะมันรุงรังไปทั้งนั้นแหละ ลูกไม่ได้ความเพราะเป็นไปตามพันธุ์ ความจริงเป็นอย่างนี้ ข้าพเจ้าพูดอย่างนี้พี่น้องบางคนอาจจะนึกว่าถ้ามันจะไปกันใหญ่เสียแล้วละท่านปัญญานันทะ แนวของเข้าพเจ้าเป็นอย่างนี้ เพราะข้าพเจ้าเชื่อพระพุทธเจ้า ไม่เชื่อสิ่งเหลวไหลอะไรทั้งนั้น ใครจะมา

บอกว่าอะไรเป็นอะไรข้าพเจ้าไม่เชื่อ ข้าพเจ้าต้องคิดต้องตรอง เพราะว่าคนฉลาดในสมัยนี้ชอบหลอกคนโง่ ชอบต้มกัน มีอะไรพอจะหลอกหาสตางค์กันได้เป็นต้องหลอกกันทีเดียว พวกเราชาวพุทธถูกเขาหลอกปีหนึ่งไม่รู้สักกี่ครั้งเสียเงินไปแล้วเท่าใด เพราะไม่ได้ใช้ปัญญานี่เอง ถ้าเราใช้ปัญญาแล้ว เราจะต้องมีหลักความเชื่ออยู่ในใจว่าตัวเราแหละเป็นที่พึ่งของเราเอง ดีชั่วอยู่ที่ตัวเรา สุขทุกข์เกิดจากเรา สิ่งอื่นภายนอกทั้งหมดไม่สามารถจะทำอะไรให้เราได้ ถ้าเชื่ออย่างนี้แล้วก็จะไม่มีทางเสียหาย เช่นว่าเป็นอหิวาต์กันชุกชุมในสมัยนี้ คนบางคนพอเป็นอหิวาต์เข้าก็บอกว่า "แหม ! เคราะห์ร้ายจริง" แต่ข้าพเจ้าจะบอกว่า "แหม ! มันซุ่มซ่ามจริง กินไม่ดูไม่แล กินจุบกินจิบ อาหารไม่ควรกินก็กินเข้าไป จึงเกิดเป็นอหิวาต์" คนจะเป็นอหิวาต์ก็เพราะการกิน ถ้าไม่กินเข้าไปแล้วไม่เป็นหรอก ถ้าเราระวังอาหารการกิน ต้มน้ำให้มันเดือด ๆ อาหารร้อน ๆ มีแมลงวันตอมอย่ากินเข้าไป หาบเร่ขายริมถนนอย่าไปกินเข้าไป อหิวาต์ก็ไม่เข้าท้อง คนนั้นก็มีโชคดีตลอดเวลาเพราะทำดีนั่นเอง ถ้าใช้ความระมัดระวังรักษาตัว เรื่องยุ่งเรื่องยากก็ไม่มี แล้วก็ไม่ต้องไปโทษผีที่ไหน ๆ

วันก่อนนั้น คน ๆ หนึ่งเดินมาขึ้นรถไฟ สายลวดที่ใช้เบี่ดรางมันเส้นเล็ก ๆ มองไม่เห็นชัด ไปสะดุดสายนั้นโครมเข้าให้ล้มลงไปปากแตก พอขึ้นมานั่งบนรถไฟ บอกว่า "แหม ! เคราะห์ร้ายจริงวันนี้ ปากแตกไปได้" ข้าพเจ้าบอกว่า "ไม่ใช่เคราะห์ร้ายหรอก เรามันซุ่มซ่ามเดินไม่ดูไม่แลต่างหาก ถ้าว่ากันตามหลักพระพุทธศาสนาแล้วเขาเรียกว่าคนประมาทเลินเล่อ พระพุทธเจ้าบอกว่าความประมาทเลินเล่อเป็นทางของความตาย ถึงไม่ตายก็ปากแตกดังที่เป็นอยู่นี่แหละ" ข้าพเจ้าพูดให้เขาฟังให้รู้เรื่อง แล้วจะได้ระวังตัวต่อไป เพราะว่าถ้าเราจะแก้ปัญหาชีวิตกันเราจะแก้ที่ดวงดาวก็แก้ไม่ได้ เช่นหมอเขาบอกให้สะเดาะ-เคราะห์เสีย สะเดาะออกเมื่อไหร่ เคราะห์ร้ายมันอยู่ที่อะไร ? อยู่ในใจของเราเอง เราเป็นทุกข์ก็อยู่ในใจ เป็นสุขก็อยู่ในใจ ความดีความชั่วก็อยู่ที่ใจเรา สะเดาะไม่ออกหรอก ให้ทำไปจนตายเถอะ ตามวัดวาอารามสะเดาะกันทุกปี งานวัด ๆ ไหนก็มี เอาพระพุทธรูปประจำวันอาทิตย์ จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัส ศุกร์ เสาร์ ว่ากันไปเรื่อยแหละ ตั้งเป็นแถวเชียว หลวงพี่บางทีก็ไปนั่งตะโกนว่า "ท่านทั้งหลายสะเดาะเคราะห์แล้วหรือยัง ถ้ายังไม่ได้สะเดาะ เชิญมา

สะเดาะเสีย ท่านจะอายุยืน" จะยืนได้อย่างไร ถ้าไปเที่ยวตามงานวัดกินขนมคลุกขี้ฝุ่น กลับบ้านปวดท้องทุกรายอายุมันยืนไม่ได้ สะเดาะเคราะห์อย่างนั้นไม่ถูกเรื่อง คน ๆ หนึ่งขับรถยนต์ไปชนเขา มาหาข้าพเจ้าบอกว่าผมมันเคราะห์ร้าย หลวงพ่อช่วยสะเดาะให้สักทีเถอะ "เรื่องอะไร ?" "ขับรถแล้วไปชนเขา" "ได้ ฉันจะช่วยสะเดาะให้ เดี๋ยวก่อนคุณกินเหล้าหรือเปล่าเวลาขับรถยนต์" "เอาบ้างครับโดยเฉพาะคราวไปชนกัน" "นี่เมา สะเดาะง่าย คุณเลิกกินเหล้า แล้วมันก็หมดเคราะห์กันเท่านั้นเองแหละ แต่ถ้ายังกินเหล้า รดน้ำมนต์สักสามร้อยวัดมันก็ไม่หายดอก มันยังชนอยู่อย่างนั้นแหละ"

มนุษย์เรานี้เสียอยู่ข้อหนึ่ง คือไม่ลงโทษตัวเอง ความผิดของตัวน่ะไม่ว่าเลยเชียว พอเกิดผิดเดือดร้อนขึ้นมาโน่น ! พระพุธให้โทษละ พระศุกร์ให้โทษละ พระเสาร์ให้โทษ ดาวนพเคราะห์อยู่บนท้องฟ้าไม่มีชีวิตจิตใจสักหน่อยหนึ่ง มนุษย์เราเที่ยวว่าแกตลอดเวลาเชียว เราอย่าไปลงโทษพระพุทธพระพฤหัสพระเสาร์ต่อไปอีกเลย เรามาลงโทษตัวเราเถอะที่ขับรถไปชนคน มานั่งคิดว่า "เออ ! ทำไมกู ไปชนเขา แซงในที่ที่ไม่ควรจะแซงรึ กินเหล้าเมา

ไปรึ มองทางไม่ดีรึ ขับรถเร็วเกินไปเพาะนัดกับแฟนที่ปลายทางรึ" หรืออะไร ๆ มาคิดกันเสียให้รอบคอบสักหน่อย ถ้าเราคิดรอบคอบก็รู้ว่า อ้อ ! มันเรื่องของเราเอง ไม่ใช่เรื่องของคนอื่น เรามันไม่ระมัดระวัง จึงเกิดความเสียหายอย่างนั้นอย่างนี้ลงไป ทีนี้ก็เพิ่มความระมัดระวังเข้าสักหน่อย ผลที่สุดไม่มีเรื่องเสีย พระพุทธเจ้าท่านสอนหลักอย่างนี้ไว้เพื่อให้คนแก้ปัญหาชีวิต แต่ถ้าเราไปเชื่อฤกษ์เชื่อยามเชื่อผีสางนางไม้ เชื่อเทวดาฟ้าดิน ก็แก้ไม่ได้ เพราะว่าไม่แก้ที่ตัวเอง ความสุขความทุกข์อยู่ที่ภายในอยู่ที่ใจของเรา ถ้าเราไปแก้ด้านนอกจะแก้ได้ที่ตรงไหน เพราะฉะนั้นขอให้คิดให้ดีในเรื่องนี้ ถ้าหากคิดอย่างนี้ได้แล้ว เวลาเกิดความทุกข์ความเดือดร้อนขึ้นในชีวิตจิตใจ ไม่ต้องไปถามหมอ หมอรู้ไม่ดีไปกว่าเราหรอก เช่นคนใดเป็นทุกข์ตัวเองนั่นแหละรู้ดีกว่าหมอว่าทุกข์เรื่องอะไร ทุกข์เรื่องสตางค์ไม่พอใช้รึ ทุกข์เรื่องคุณผู้ชายไม่กลับบ้านรึ ทุกข์เรื่องอะไร ๆ มันก็อยู่ที่เราทั้งสองนั่นแหละ ทีนี้เราต้องมาสะสางปัญหาตัวเองว่าสตางค์ไม่พอใช้น่ะมันเรื่องอะไร เราก็คิดว่าจ่ายมากไปไหมเล่นการพนันขันต่อไหม สุรุ่ยสุร่ายในการใช้จ่ายไหม เที่ยวมากไปไหน เล่นการพนันประเภทนี้ไหม ซักไซ้ไล่เลียง

เอากระดาษมาทำบัญชีเข้าก็ได้ รับเท่านั้นจ่ายเท่านั้น แล้วก็ตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออกเสีย ตั้งงบประมาณในครอบครัวเสียใหม่ เรื่องเงินพอใช้มันก็เกิดขึ้น เพราะเราตัดสิ่งที่ไม่จำเป็นออกเสีย ไม่ใช่เรื่องเคราะห์ร้ายจากเทวดาองค์ใด

(สิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ)

เวลาเกิดความทุกข์อย่างอื่นมันก็แบบเดียวกัน เอาหลักของพระพุทธเจ้าที่ว่า ดีชั่วสุขทุกข์เสื่อมเจริญอยู่ที่ตัวเรา ไม่ใช่เรื่องจากคนอื่น หันความรู้สึกนึกคิดเข้ามาสู่ตัวเอง แล้วก็มองตัวเองให้รู้ว่าเราเดินทางไหน เราทำอะไร เราจึงได้รับทุกข์โทษ เป็นไปอย่างนี้ แล้วก็จะรู้จักตัวเอง คิดแก้ไขตัวเองได้ แต่ถ้ามัวจะไปสะเดาะเคราะห์อยู่ ไปถามหมอดูอยู่ ยังแก้ไม่ได้หรอก หมอบอกว่าไม่กี่วันก็จะพ้น เขาปลอบใจนิดหน่อยเท่านั้นเอง เหมือนกับเด็กร้องไห้ แม่ปลอบว่า "หนูอย่าร้องนะ เดี๋ยวแม่จะไปพาดูหนัง" หยุดสื้อเสียหน่อย พอถึงเวลาหนังฉายแม่ไม่เห็นพาไป ร้องต่อไปดีกว่า พี่น้องทั้งหลายที่เป็นทุกข์ก็เหมือนกัน ถ้าเพียงแต่ไปถามหมอดู หมอเขาก็บอกว่าพระราหูเข้าพระเสาร์แทรก ว่ากันไปตามเรื่องตามตำรา แล้วหมอบอกว่าไม่เท่าไรหรอก หรืออีกสองเดือนก็จะพ้น มันไม่พ้นหรอก

สองเดือนก็ยังทุกข์อยู่นั่นเอง เพราะว่าเรายังประกอบเหตุอยู่ พระพุทธเจ้าบอกว่า **"สิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ ถ้าจะตัดผล ต้องตัดเหตุ แล้วเหตุนั้นไม่ได้อยู่ที่สิ่งภายนอก อยู่ในตัวของเราเอง"** นี่คือหลักพระพุทธศาสนา ขอให้พี่น้องจำหลักอันนี้ไว้ให้มั่น แล้วลองใช้หลักของพระพุทธเจ้าดูเถอะ เจ็บไข้ได้ป่วยเป็นหาย เหมือนกับพวกหนู ๆ ที่มาพึ่งป่ารูกถานี้ ถ้าหากสอบไล่ตกก็อย่าไปเที่ยวโทษเทวดาฟ้าดินหรือโทษใคร ๆ ที่ไหนเลย โทษตัวเราเองดีกว่า เรามันไม่ค่อยเรียนหนังสือ ชอบไปเที่ยวไปเตร่ ชอบนอนเกียจคร้านไม่อ่านไม่เขียน ผลที่สุดก็สอบตก ลองดูคนที่เขาสอบไล่ได้คะแนนเป็นที่หนึ่งสิ เขาขยันขันแข็ง เขาไม่ดูหนังดูละคร ไปไหนก็ถือตำราอยู่ตลอดเวลา มีเวลาว่างเปิดออกอ่านท่องเสียให้มันจำได้ ความรู้อยู่ในสมุดน่ะมันตอบไม่ถูกหรอก แต่ถ้าอยู่ในสมองแล้วก็ตอบง่าย เขาสอบไล่ได้เพราะเขาทำดีทำชอบ เดินถูกตามทางของพระพุทธเจ้า แต่ถ้าหากว่าเราทำไม่ดีไม่ชอบ เวลาใกล้จะสอบไล่เที่ยวไปบนบานหลวงพ่อแก้ว ไปบนศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ถ้าเจ้าพ่อแกพูดได้ แกคงบอกว่า "เฮ้ย เจ้าหนู ! หนูขี้เกียจเรียน

จะมาบนกับฉันมันจะได้เมื่อไหร่" ถ้าไปบนกับหลวงพ่อแก้ว ท่านก็คงว่าเอาอีกเหมือนกัน "ฮึ! หนูขี้เกียจนี่ แล้วจะมาติดสินบนฉันให้กินข้าวเหนียว ไข่เป็ด ฉันช่วยไม่ได้ดอก หนูต้องช่วยตัวเอง" แต่ว่าหลวงพ่อท่านไม่พูด ท่านนั่งเฉย ๆ เราจึงเอาข้าวเหนียวไข่เป็ดไปให้ท่านกินอยู่ตลอดเวลา หลวงพ่อแก้วนั้นคนชอบไปเซ่นด้วยข้าวเหนียวกับไข่เป็ด ถามว่าทำไมเลือกมาเซ่นนี้โยม "อ้อ! ท่านเคยอยู่เวียงจันทน์ ท่านคงชอบข้าวเหนียว" ความจริงพระแก้วไม่ได้สร้างที่เวียงจันทน์หรอก เขาว่าสร้างที่เมืองลังกา ความจริงควรจะแกงถั่วให้ท่านกินดีกว่าเพราะเคยอยู่เมืองลังกา เวียงจันทน์เพิ่งมาอยู่ทีหลัง เราเอาข้าวเหนียวกับไข่ต้มไปถวายพระแก้วอย่างนั้นไม่ถูกต้อง เป็นการเรียกว่าค่อนข้างนอกทางไปหน่อย จะเรียกว่างมงาย พี่น้องก็จะเจ็บช้ำน้ำใจกันเกินไป เรียกว่านอกทางไปหน่อย เราอย่าไปทำเช่นนั้น เรื่องมันเป็นอย่างนี้ ขอให้จำหลักไว้ในใจว่า สุข ทุกข์ เจริญเสื่อม ทั้งหมดอยู่ที่เรา สิ่งอื่นไม่ช่วยเรา เวลาเกิดปัญหาชีวิตต้องมองที่ตัวเอง อย่ามองที่อื่น นี่เป็นหลักสำคัญของคำสอนในพระพุทธศาสนา

(พระอยู่ที่ไหน)

เกี่ยวกับพระเครื่อง อยากจะพูดอีกเล็กน้อย เดี๋ยวนี้เด็กหนุ่มเด็กน้อยชอบมีพระเครื่อง ข้าพเจ้าพบสุภาพบุรุษในรถไฟบ่อย ๆ ส่วนมากมีพระเครื่องห้อยคอพวงโต ๆ แล้วพอใครพูดถึงเรื่องศาสนา ก็ต้องเอาพระออกมาอวด "ของผมพระร่วงเก่าแท้ พระพิจิตรเก่าแท้ นางพระยาองค์นี้เก่าแท้" แต่ขณะที่พูดว่าเก่าแท้นั้น กลิ่นเหล้าพุ่งทีเดียว พูดกันไม่ค่อยรู้เรื่อง ตอนเย็นกินเหล้า ตื่นเช้ายังไม่ทันกินอาหารเช้า ก็กินเหล้าเข้าไปก่อนอีก แต่มีพระห้อยคออยู่เหมือนกัน บอกว่าฉันถือพุทธศาสนา ไม่รู้ว่าถือตรงไหน ถือตรงมีพระห้อยคอเท่านั้นเอง นี่คือความเข้าใจผิด จึงอยากจะทำความเข้าใจสักหน่อย เพราะชาวพุทธไทยยังหลงผิดในเรื่องนี้อยู่มาก

พระเครื่องเมืองอื่นไม่มี ในประเทศพม่าก็ไม่มีพระเครื่อง เมืองอินเดียลังกาก็ไม่มีพระเครื่อง แต่เมืองไทยมีพระเครื่อง ทำไมจึงได้มีพระเครื่องในเมืองไทย ? ดังที่กล่าวมาแล้วว่า สมัยก่อนนี้เขาทำพระแจกคนเพื่อให้ไว้ไปนมัสการ จะได้นึกถึง

พระ คนสมัยก่อนนี้เขาทำอะไรเพื่อเตือนคนทั้งนั้น ให้เราสังเกตถ้าออกไปบ้านนอก เขาสร้างเจดีย์บนยอดเขาสูง ๆ เพื่อให้คนเห็นได้แต่ไกล ทำไร่ไถนาเห็นเจดีย์ กลางค่ำกลางคืนเดินไปไหนก็ได้เห็นเจดีย์ พอเห็นเจดีย์จะได้นึกถึงพระพุทธเจ้า นึกถึงพระธรรม พระสงฆ์ เดินทางไปกระทำชั่ว พอนึกถึงพระจะได้หยุดเสีย เขามุ่งอย่างนั้น พระพุทธรูปนี่ก็เหมือนกัน ทำไว้เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจ ให้คนได้นึกถึงความดีของพระพุทธเจ้า แล้วเอาความดีของพระพุทธเจ้ามาใส่ไว้ในใจ การมีพระประจำตัวข้าพเจ้าไม่ขัดคอใคร จะมีพระห้อยคอก็ขอให้มีเถอะ อยากให้มีทั่วกันทุกคนแหละ แต่ว่าถ้ามีแล้วเราอย่าเข้าใจผิด พ่อแม่เอาพระห้อยคอเด็กแล้วอย่าบอกว่า "หนูมีพระแล้วไม่ต้องกลัว ครูเฆี่ยนไม่เจ็บ" เด็กบางคนมาหาข้าพเจ้าบอกว่า "หลวงพ่อครับ ขอพระสักองค์เถอะ" "หนูขอเอาไปทำอะไร" "ครูตีผมเจ็บทุกที ผมอยากจะได้พระสักองค์ที่ครูตีไม่เจ็บ" ข้าพเจ้าบอกว่า "หนู ! มานั่งฟัง

ฉันพูดสักหน่อย ถ้าหนูอยากจะได้พระที่ครูตีไม่เจ็บแล้ว ฉันจะให้ ทำไมครูถึงตีหนูละ" "ผมซน ผมทำผิดอย่างโน้นอย่างนี้" "อ้า! หนูจะเอาพระไหมล่ะ" "เอา" "ตั้งแต่นี้ไปนะหนู หนูต้องมีพระในใจ หนูอย่าซนซิอย่าดื้อซิ อย่าขัดคำสั่งของครู ครูสั่งให้ทำอะไรทำอย่างนั้นทุกอย่าง แล้วครูจะไม่ตีหนูต่อไป นี่แหละคือพระของหนูละ หนูเอาพระไว้ในใจตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป" พูดให้เขาฟัง วันหลังพบเขาอีก ข้าพเจ้าถามว่าครูตีอีกหรือเปล่า "ตั้งแต่ได้พระหลวงพ่อมาแล้วค่อยยังชั่วหน่อย ครูไม่ค่อยตีแล้ว เพราะว่าผมไม่ซุกซนแล้ว" แต่ว่าให้เขามีพระห้อยไปด้วย แล้วพูดสอนไปด้วย เช่นเราเอาพระห้อยคอเด็กแล้วบอกว่า หนูมีพระห้อยคอแล้วนะ คนที่พระอยู่กะตัวนี้ต้องเป็นคนดี ต้องตื่นแต่เช้า ต้องขยันเรียน ต้องเชื่อพ่อเชื่อแม่ ต้องรักษาความสะอาด ต้องซื่อตรง ต้องบอกเขาอย่างนั้น ให้เขาเชื่อว่าถ้ามีพระอยู่แล้วต้องเป็นคนดี เด็กก็จะได้รับความเห็นถูกใส่ใจไว้ตั้งแต่ตัวน้อย ๆ โตขึ้นเขาก็จะเป็นผู้มีพระที่ถูกต้อง ไม่ใช่อย่างเช่นเด็กมาขอก็ "เอาไป" ให้โดยเด็กไม่รู้อะไร เอาไปแขวนคออวดเพื่อน เอาไปชกต่อยกัน ในรถไฟแม้คนหนุ่ม ๆ ล้วงพระมาอวด บางทีชกต่อยกันก่อนอวด

เพราะเมาเสียก่อนแล้ว เรื่องมันถึงยุ่งยากอย่างนี้ เราควรเข้าใจกันเสียใหม่ ความจริงพระพุทธรูปนี่น่ะไม่ต้องปลุกไม่ต้องทำพิธีพุทธาภิเษก เพราะจุดมุ่งหมายมีเพื่อเตือนใจเท่านั้น ทำเป็นรูปพระก็ใช้ได้ ไม่ต้องเอาอาจารย์มาปลุกเสกกันให้มันยุ่งยากลำบากหรอก เมืองไทยเราเสกกันบ่อย ยิ่งเสกกันไป โจรก็ยังเต็มเมืองอยู่นนแหละ เพราะอะไร ? เพราะเราไม่เสกให้คนมีพระในใจ แต่ไปเสกพระเครื่องแล้วจะได้ประโยชน์อย่างไร ขอให้พี่น้องคิดดูเถอะ เราอย่าทำอย่างนั้นเลย ไม่ต้องเสกก็ได้ บางคนบอกว่าถ้ายังไม่เบิกพระเนตรยังไม่เป็นพระ พระเนตรของพระพุทธรูปไม่ต้องเบิกของท่านหรอก เบิกตาเรานี้ให้มันกว้าง ๆ สักหน่อย ให้มองเห็นความจริงว่าอะไรถูกอะไรผิด อะไรดีอะไรชั่ว อะไรควรอะไรไม่ควร ตาเรานี่แหละควรเบิกกว้าง ๆ ตาพระเบิกเท่าไรก็เท่านั้นแหละ แต่ว่าตาคนถ้าเบิกแล้วมันสว่าง เบิกตาเนื้อแล้วเบิกใจ รับเชื่อแต่สิ่งที่มีเหตุมีผล ที่ควรจะรู้ควรจะเข้าใจ ตามความเป็นจริง พวกเราบางทีมีพระองค์หนึ่งแล้วอยากได้อีก เลยต้องหาซื้อใหม่ เพราะหลงเชื่อคนอื่นที่บอกว่าองค์นั้นเก่งนัก ความจริงเก่งเท่ากัน ในรถไฟพบบ่อย ๆ บางคนเห็นข้าพเจ้าห่มผ้าสีหม่น ๆ ก็นึกว่าเป็น

พระหลวงพ่อละ มาถึงก็ว่า "หลวงพ่อดูพระเป็นไหม" ข้าพเจ้าตอบว่าดูได้ เขาก็เอาให้ดู "องค์นี้ดีไหมครับ" "ดี" "องค์นี้ล่ะ" "ดี" "อ้อ! ดีทุกองค์ องค์อื่นไม่ว่าอย่างนี้ ว่าองค์นี้ดีองค์นี้ไม่ดี" "นั่นเป็นภิกษุที่ไม่มีพระในใจจึงว่าอย่างนั้น องค์ที่พระอยู่ในใจแล้วจะว่าดีหมด เมื่อเห็นอะไรก็เป็นพระหมด เพราะใจมีพระอยู่ ถ้าหากว่ามีผีอยู่ในใจ เห็นอะไรก็เป็นผีหมดนั่นแหละ ความจริงเป็นอย่างนี้" เพราะฉะนั้น พระพุทธรูปทุกองค์ดีทั้งนั้น มีคนเคยบ่นเรื่องพระบูชาว่า บางองค์เอามาไว้ในบ้านแล้วชักยุ่ง ความจริงไม่ได้ยุ่งเพราะพระหรอก ยุ่งเพราะเจ้าของบ้าน พระท่านนั่งเฉย ๆ ไม่ได้ยุ่งเลยเชียว ญาติโยมพอยุ่งเข้าก็ไปถามหมอคนที่นั่งหลับตาดู "อ้อ! พระองค์นั้นของคุณไม่ดี" มีหรือพระพุทธไม่ดีน่ะ ขอให้เราคิดดูเถอะ พระพุทธต้องดีทั้งนั้นและไม่มีเสีย ถ้าพระสงฆ์เรานี่ซิเสียบ้างดีบ้าง แต่พระพุทธรูปแล้วดีทั้งนั้น เพราะทำเป็นรูปพระแล้วก็ใช้ได้ สุโขทัยเชียงแสนลพบุรีทวาราวดีศรีวิชัย ดีเท่ากันแหละ ดีในฐานะเป็นรูปเปรียบของพระพุทธเจ้า เป็นวัตถุเตือนใจให้เราได้มองเห็นพระและนึกถึงพระ ข้าพเจ้าจึงถือว่าดีทุกองค์ โยมได้พระไปแล้วเอาไปไว้ที่บ้าน เวลาป่วยอย่าไป

โทษพระเลย แต่โทษว่า เออ! บ้านเรานี้ลมมันไม่โกรก ใต้ถุนบ้านมีน้ำเน่าหมักหมมยุงมันกัดกลางคืน กินอาหารเสียเข้าไปท้องจึงร่วง ฯลฯ ตรวจดูที่เรา อย่าไปดูกันที่พระ นี่เราไปโทษหาว่าพระพุทธรูปไม่ดี บางคนบอกว่าเอาไปไว้วัดเสียหลายองค์แล้ว ถ้าไม่ดีแล้วเอาไปไว้วัด ภิกษุไม่ยุ่งกันไปอีกหรือ นี่เรียกว่าเห็นนอกทาง ไม่ใช่ถูกทาง แต่นอกลู่นอกทางไป ขอให้เราเข้าใจกันเสียใหม่ว่า พระพุทธรูปองค์ไหนจะหล่อเวลาไหน จะสร้างวันไหน ย่อมดีทั้งนั้น ที่ไม่ดีนะไม่ใช่เรื่องพระพุทธเจ้า แต่เป็นเรื่องของไสยศาสตร์ เป็นเรื่องเดาของหมอนอกลู่นอกทาง พระพุทธรูปแล้วดีทั้งนั้น เพราะพระพุทธรูปเป็นวัตถุมีไว้เตือนใจ เวลาเราเข้าไปไหว้พระ อย่าไปขอสลากกินรวบจากพระ ไม่ใช่ขอหวยขอเบอร์จากท่าน บางคนว่า "แหมหลวงพ่อองค์นี้ฉมังนักหนาเชียว" แล้วถูกไหมล่ะที่ขอได้มา ผิดทั้งนั้นไม่เคยถูก พวกเล่นสลากกินรวบนั้นฉิบหายกันไปตาม ๆ กันทีเดียว ข้าพเจ้าเคยไปเที่ยวเทศน์ต่างจังหวัดมีคนฟังมาก ๆ ลองถามดู "พี่น้องที่มาฟังธรรมปาฐกถานี้ ใครบ้างที่ไม่เคยเล่นสลากกินรวบตั้งแต่เขาเล่นกันมา ยกมือหน่อย บางแห่งมีคนสองพันห้าร้อยคนยกสองคน บางแห่งคนเจ็ดแปดร้อย

ไม่ยกสักคนเลย ที่ตะพานหินไม่มียกสักคน คนแก่นั่งข้างหน้าก็ไม่ยก ถามว่าทำไมไม่ยก "อือ! ฉันซื้อกับเขาเหมือนกัน" ถามว่า "คุณโยมจะซื้อเอาไปไหน" "ถูกสักทีจะได้ทอดกฐิน" ข้าพเจ้าบอกว่า "ไม่ต้องดีกว่าโยม ทอดกฐินด้วยสลากกินรวบนี่ไม่ได้ บ้านเมืองมันจะเดือดร้อนโยมไม่ต้องทอดกฐินหรอก สละความโลภความตระหนี่ออกจากใจดีกว่า ทอดกิเลสให้มันออกไป ๆ ดีกว่า"คนเราเป็นอย่างนี้ที่ไปหาพระก็มักจะไปขอหวยขอเบอร์ ที่เกิดเรื่องภิกษุฆ่าหญิงตายที่วัดราชสิงขรในพระนคร ก็เกิดจากบอกหวยบอกเบอร์เหมือนกันแหละ เขาไม่ใช่ลูกศิษย์พระพุทธเจ้าหรอกข้าพเจ้าเคยไปเทศน์ตามบ้านนอก ก็เคยพูดแรง ๆ เหมือนกัน บอกว่า "พี่น้องทั้งหลาย! ลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้าไม่มีหน้าที่บอกตัวเลข พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนลูกศิษย์ของพระองค์ให้ดูว่าหวยมันจะออกเลขอะไร พระพุทธเจ้าสอนลูกศิษย์ของพระองค์ให้เรียนรู้ว่าทุกข์คืออะไร เหตุที่เกิดทุกข์คืออะไรความดับทุกข์คืออะไรและข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์คืออะไรถ้าพี่น้องจะเคี่ยวเข็ญ ให้หลวงพ่อบอก ว่ามันจะออก เลขอะไรก็เหมือนกับรีดเลือดจากปู ถ้าหากว่าภิกษุใดบอกโดยทางตรงก็ตามโดยอ้อมก็ตาม นั่นไม่ใช่ลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า

แต่เป็นลูกศิษย์ของผีร้ายปลอมตัวมาในรูปของพระ ไม่ได้มาบวชช่วยชาติบ้านเมืองไทย แต่จะมาทำให้ชาติไทยเมืองไทยย่อยยับออกไปอีก ให้พี่น้องรู้ตัวไว้เสียที" ข้าพเจ้าพูดให้เขาเข้าใจอย่างนี้ พระที่หากินทางบอกหวยเบอร์คงนึกในใจว่า "ยิงท่านปัญญานันทะเสียทีเถอะ" แต่ไม่เป็นไร เพราะข้าพเจ้าเชื่อมั่น ว่าข้าพเจ้า ทำความดี ให้พระ พุทธศาสนา และประชาชน ทำเรื่อยไปคงจะไม่มีอะไรยุ่งยากเดือดร้อน คนเราเข้าใจผิดตรงที่นึกว่าพระจะช่วย ข้าพเจ้าเคยให้หลักเกณฑ์ไว้เป็นคำง่าย ๆ ว่า "พระจะรักษาเรา เมื่อเรารักษาพระ ถ้าเรารักษาพระ พระจะรักษาเรา ถ้าเราไม่รักษาพระ พระก็ไม่รักษาเรา" สำหรับพี่น้องที่มีพระห้อยคอ ถ้าพี่น้องรักษาพระ พระก็รักษาท่าน รักษาอย่างไร ?

(เรารักษาพระ–พระรักษาเรา)

สมมุติว่าคน ๆ หนึ่งออกจากที่ทำงานเดินไปพบเพื่อนชวนเราไปกินเหล้า เรามีพระห้อยคอ เรานึกถึงพระที่ห้อยคอแล้วก็ถามตัวเองว่า เวลานี้เพื่อนชวนไปกินเหล้า เราควรไปกับเพื่อนหรือไม่ ถ้าหากว่าเราไปกับเพื่อนเราไม่รักษาพระ เมื่อเราไม่รักษาพระเราก็เมาน่ะซิ พอเมาก็ทำผิดอย่าง

โน้นอย่างนี้ เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน นี่เพราะเราไม่รักษาพระไว้ในใจ แต่ถ้าเพื่อนชวนเราไปกินเหล้า เราบอกกับเพื่อนว่า "เพื่อนเอ๋ย! เรามันเลิกแล้ว เพราะเรามีพระอยู่กับตัว เราต้องรักษาพระ" เมื่อรักษาพระไว้ในใจก็เกิดความละอายต่อบาป เกิดความเกรงกลัวต่อบาป ไม่ยอมไปกินเหล้ากับเพื่อน เราก็พ้นภัยอันตราย หลักมันมีอยู่อย่างนี้ พระองค์ใดก็ช่วยเราไม่ได้ ถ้าเราไม่ช่วยตัวเอง พระที่เราแขวนคอนี้เป็นวัตถุสำหรับเตือนใจให้เราทำความดี ไม่กระทำความชั่วเท่านั้น ญาติโยมผู้หญิงที่มีพระห้อยคอก็เหมือนกัน พอวันอาทิตย์เพื่อนมาเรียกให้ไปล้อมวงนับญาตินับมิตรกัน เราก็นึกถึงหลวงพ่อที่อยู่กับตัว ไปเล่นไพ่นี่หลวงพ่อห้ามไหม? อ้อ! หลวงพ่อว่าไม่ได้ การพนันมีโทษหลายสถาน เช่นชนะก่อเวร แพ้เสียดายทรัพย์ ทรัพย์ที่มีก็เสียหายไป ไม่มีใครเชื่อถ้อยฟังคำ ยุ่งยากหลายเรื่อง เราไม่ไปละรักษาพระไว้ในใจดีกว่า เราก็บอกเพื่อนว่า "ไม่เอาแล้วเลิกที ฉันมีหลวงพ่ออยู่กับตัว" เพื่อนคนนั้นเขาก็ไปหาบ้านอื่นที่ไม่มีพระต่อไป เราก็จะไม่ยุ่งยากเดือดร้อนกับใคร ๆ อย่างนี้แหละเรียกว่ารักษาพระ ถ้าพี่น้องช่วยกันรักษาพระไว้ในใจอย่างนี้ พระก็จะรักษาพี่น้อง

พระที่แท้นั้นคืออะไร ? ตามความจริงก็คือธรรมะที่เรานำมาปฏิบัตินั่นเอง ธรรมะคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นองค์พระที่แท้ที่เรานำมาใช้ในชีวิตของเรา ทำได้ทุกวันทุกเวลาไม่จำกัดสถานที่ ถ้าพี่น้องเอาธรรมะของพระพุทธเจ้ามาใส่ใจ รักษาใจของท่านไว้ด้วยธรรมะ ท่านก็มีพระอยู่ในใจแล้ว แม้จะไม่มีพระห้อยคอท่านก็มีพระอยู่ในใจ พระในใจนั้นคือพระแท้ และช่วยท่านได้อย่างแท้จริง ธรรมะที่ประพฤตินั่นแหละคือองค์พระพุทธเจ้าที่แท้ จึงอยากจะขอให้ท่านทั้งหลายที่ได้มาประชุมกันในวันนี้ เชื่ออย่างนี้ด้วยเอาไปคิดก่อนแล้วจึงเชื่อ ท่านก็จะมีความสุขทางใจขึ้นมาก ส่วนท่านที่เป็นนักบวช ยังอยู่ในวัยของการศึกษาเล่าเรียนก็ขอให้เรียนให้ดี เรียนให้จริงเรียนให้เข้าใจ แล้ววันหนึ่งขอให้ช่วยกันลุกขึ้นประกาศความจริงของพระพุทธเจ้า เพื่อทำคนผู้ไม่รู้ให้ได้เข้าใจ ทำคนที่หลงให้หายงมงาย แล้วจะได้เดินถูกตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า พูดอย่างนี้บางคนอาจจะว่า ท่านปัญญานันทะจะทำลายพระพุทธศาสนาเสียแล้ว ข้าพเจ้าไม่มีน้ำใจที่จะทำลายพระพุทธศาสนาเลยข้าพเจ้ารักคำสอนของพระพุทธเจ้าเหลือเกิน การที่ข้าพเจ้าเที่ยวเดินเทศน์สอนคนมาทุกปีทุกวันนี้ ก็เพราะความรักต่อ

คำสอนของพระพุทธเจ้า เพราะความรักความปรานีต่อพี่น้องพุทธบริษัททั่วไป จึงได้ทำงานอย่างนี้ สิ่งใดที่ข้าพเจ้าพูดออกไปนั้น เป็นการพูดตามความรู้สึกนึกคิดของข้าพเจ้า ซึ่งอาศัยธรรมะของพระพุทธเจ้าเป็นมูลฐาน ไม่ได้มุ่งทำลาย ถ้าหากว่าข้าพเจ้าจะเป็นผู้ทำลาย ก็คือทำลายความเชื่อเหลวไหลอันมีอยู่ในจิตใจของคนเท่านั้น ข้าพเจ้ามุ่งอย่างนี้

ข้าพเจ้าขอทำความเข้าใจไว้กับพี่น้องที่เข้าใจผิด ที่ไม่รู้ไม่เข้าใจความจริงของพระพุทธศาสนา เพราะเกิดมาก็เห็นแต่การปลุกการเสก การลงเลขลงยันต์ การสะเดาะเคราะห์ เลยนึกว่านั้นแหละเป็นตัวพุทธศาสนาแล้ว ความจริงสิ่งนั้นไม่ใช่ เป็นแต่เพียงพิธีการนอกทางของพระพุทธเจ้าเท่านั้น ในทางพระพุทธศาสนาไม่มีพิธีอะไร นอกจากพิธีการแสดงตนเป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า พิธีการปฏิบัติตนในศีลสมาธิปัญญา อันเป็นแนวธรรมะที่พระพุทธเจ้าสอนไว้ แล้วเราก็ได้รับผลทางใจ คือพ้นจากความทุกข์ความเดือนร้อนได้อย่างแท้จริง จึงขอฝากหลักเหล่านี้ไว้กับพี่น้องทั้งหลาย ให้ช่วยกันนำไปคิดนึกตรึกตรองด้วยตัวของท่านเอง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง

(โคตมีสูตร)

ในฐานะที่เราเป็นพุทธบริษัท เราจะรู้ได้อย่างไรว่าอะไรเป็นธรรมะของพระพุทธเจ้า อะไรไม่ใช่ เรื่องนี้พระพุทธเจ้าท่านก็หวั่นวิตกอยู่ พระองค์จึงได้วางหลักไว้ให้เราตัดสิน เรียกว่าหลักโคตมีสูตร เป็นหลักซึ่งเราควรจะนำมาใช้ที่สุดในสมัยนี้ ว่าอะไรเป็นของแท้อะไรเป็นของปลอม หลักที่พระพุทธเจ้าวางไว้มี ๘ ข้อ คือ:–

๑. ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อความกำหนัดย้อมใจ

๒. เป็นไปเพื่อความประกอบด้วยทุกข์

๓. เป็นไปเพื่อสะสมกองกิเลส

๔. เป็นไปเพื่อความอยากใหญ่

๕. เป็นไปเพื่อความไม่สันโดษ

๖. เป็นไปเพื่อความคลุกคลีกันเป็นหมู่เป็นคณะ

๗. เป็นไปเพื่อความเกียจคร้าน

๘. เป็นไปเพื่อความเลี้ยงยาก

นั่นไม่ใช่ธรรม นั่นไม่ใช่วินัย นั่นไม่ใช่คำสอนของพระพุทธเจ้า แต่ถ้าหากว่าข้อปฏิบัติหรือการกระทำหรือคำสอนเหล่าใดเป็นไปเพื่อความคลายกำหนัดย้อมใจ เป็นไปเพื่อความคลายความทุกข์ เป็นไปเพื่อไม่สะสมกองกิเลส เป็นไปเพื่อ

ความไม่อยากใหญ่ เป็นไปเพื่อความสันโดษ เป็นไปเพื่อความไม่คลุกคลีกันเป็นหมู่เป็นคณะ เป็นไปเพื่อความขยันหมั่นเพียร เป็นคนเลี้ยงง่ายนั้นเป็นธรรมะ นั้นเป็นวินัยของพระพุทธเจ้า หลักนี้เราควรจดจำทีเดียว จำไว้ในใจแล้ว ก็ดูการกระทำ การพูด การปฏิบัติของคนทั้งหลายและหนังสือที่เราอ่าน ว่าสิ่งนั้นเป็นธรรมเป็นวินัยหรือไม่ เอาแว่นแปดอันนี้ใส่ตาเข้า แล้วก็ส่องดู เราก็จะเห็นได้ว่าอันนั้นใช่อันนั้นไม่ใช่ เพราะในสมัยนี้อาจารย์มีมาก แล้วอาจารย์ส่วนมากก็มักจะชักนำลูกศิษย์ไปตามทางของตนเพื่อประโยชน์อย่างโน้นอย่างนี้ ถ้าหากว่าเราไม่มีแว่นกระจกไว้ส่องดูให้ดี ๆ แล้ว ความเข้าใจผิดก็อาจจะเกิดขึ้นแก่พุทธบริษัททั้งหลายได้ง่ายเหลือเกิน จึงอยากจะขอฝากแนวความคิดเช่นนี้ไว้ด้วย

(หลักธรรมของอุบาสก-อุบาสิกา)

อีกประการหนึ่ง ในฐานะที่เราเป็นอุบาสกอุบาสิกาควรจะประกอบตนด้วยอะไรบ้าง ? อุบาสกอุบาสิกาแปลว่าผู้เข้าไปนั่งใกล้พระพุทธพระธรรมพระสงฆ์ นั่งใกล้ด้วยกายวาจาใจ คือกายประพฤติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า วาจาก็ดำเนินตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ใจก็เดินตามคำสอน

ของพระพุทธเจ้านี่เรียกว่าใกล้ ถ้าหากว่ากายวาจาใจอยู่ห่างพระ ยังไม่ใกล้ ยังไม่ได้ชื่อว่าเป็นอุบาสกอุบาสิกา อุบาสกอุบาสิกาควรประกอบด้วยหลักธรรม ๕ ประการ คือ:–

๑. มีความเชื่อถูกทางตามแนวของพระพุทธศาสนา

๒. รักษาศีล อย่างน้อยก็เบญจศีล

๓. ไม่ถือมงคลตื่นข่าว เช่นไม่เชื่อถือฤกษ์ดียามดีพระภูมิเจ้าที่ ผีสางนางไม้ พิธีรีตองหรือไสยศาสตร์ ชาวพุทธจะต้องเชื่อกรรมอย่างเดียว คือเชื่อการกระทำ ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว สุขทุกข์เสื่อมเจริญ หรือกำไรขาดทุนทั้งหมดอยู่ที่ตัวเราผู้ทำ ไม่ใช่อยู่ที่ผู้อื่น แม้ผู้อื่นจะมีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง มูลฐานสำคัญนั้นก็อยู่ที่ตัวเรา โดยเราไปดึงเขาเข้ามา ไปเรียกเขาเข้ามาทำเรื่องให้เรายุ่งยากเดือดร้อนเรื่องสำคัญอยู่ที่ตัวเราทั้งนั้นพระพุทธเจ้าสอนให้เชื่ออย่างนี้

๔. ไม่แสวงหาบุญ นอกคำสอนของพระพุทธศาสนา

๕. บำเพ็ญ บุญตามแบบ ฉบับใน พุทธ ศาสนา คือไม่ทำบุญตามแบบของศาสนาอื่น เช่นบูชายัญเอาเป็ดเอาไก่หัวหมูบายสีไปเซ่นพระ พุทธรูปเหมือน

กับเซ่นผี อย่างนี้ไม่ใช่เรื่องของบุญในทางพระพุทธศาสนา เพราะบุญที่แท้ของพระพุทธเจ้านั้นอยู่ที่การละความชั่ว การประพฤติความดี การทำใจให้สะอาดสงบ จึงจะนับเป็นบุญของพระพุทธศาสนา

ขอให้พวกเราช่วยกันทำบุญตามแนวนี้ บุญอย่างอื่นทั้งหมดเป็นเพียงเครื่องล่อใจเท่านั้น อย่าเชื่อถือว่าเป็นบุญที่สำคัญ การเชื่อวัตถุเครื่องรางของขลัง การเชื่อพิธีรีตองก็อยู่ในประเภทเชื่อโชคเชื่อลาง ไม่ใช่ของจริงของแท้ เราชาวพุทธไม่ควรเชื่อในเรื่องอย่างนั้น แต่เราเชื่อว่าจะทำอะไรก็ต้องระมัดระวังด้วยความรอบคอบ ประโยชน์ตนได้ประโยชน์คนอื่นก็ได้ ผู้รู้ทั้งหลายสรรเสริญว่าเป็นความถูกต้องเรียบร้อยอย่างนี้ไม่เสียหาย ทำได้ แม้ในเวลาที่เขาว่าฤกษ์ไม่ดีก็ทำเถอะ ข้าพเจ้าเคยเดินทางในเวลาฤกษ์ไม่ดีแต่ก็ไม่เห็นยุ่งยากเดือดร้อน เดินทางสะดวกสบาย มีคนช่วยเหลือเกื้อหนุนตลอดทางหมอเขาว่าฤกษ์ไม่ดีแต่ทำไมมันถึงดี เพราะว่าไปไหนทำดีให้เขาเห็นอยู่ตลอดเวลา คนก็คอยช่วยเหลือเกื้อกูล แต่โจรผู้ร้ายมันต้องดูฤกษ์หน่อยเพราะใจมันไม่สบาย ใจมันขลาดมันกลัวต้องหาวิธีการ

ปลอบจิตใจอย่างโน้นอย่างนี้ เราชาวพุทธไม่ต้องเอาวัตถุภายนอกมาปลอบใจอย่างนั้น แต่เราจะเชื่อพระพุทธเจ้า เชื่อพระธรรม เชื่อพระสงฆ์ แล้วปฏิบัติตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าวางไว้ ก็จะได้ไปถึงปลายทางสมความปรารถนา

(ขอให้ชาวพุทธเดินไปในทางที่ถูก)

ในสมัยนี้ ข้าพเจ้าอยากจะขอเตือนพี่น้องทั้งหลายให้ช่วยกันศึกษาเรื่องพระพุทธศาสนา ความจริงคนไทยเรายังอ่านหนังสือกันน้อย หนังสือทางศาสนามีออกอยู่หลายฉบับ ลองไปดูสถิติคนอ่านแล้วยังไม่ชื่นใจ เพราะคนอ่านทั้งหมดนั้นมีไม่กี่คน คนไทยนับถือพุทธศาสนาไม่น้อยกว่า ๒๕ ล้านคน ทำไมชาวบ้านจึงยังอ่านหนังสือธรรมะกันน้อย เรื่องนี้เป็นความผิดของพวกเราที่เป็นพระด้วย เพราะพระเราจูงคนให้อ่านหนังสือกันน้อย ตามวัดวาอารามทั่ว ๆ ไปไม่ค่อยมีหนังสือให้คนอ่านแต่มีหนังสือใส่ตู้ไว้นั่งกราบนั่งไหว้ ข้าพเจ้าไปเที่ยวเทศน์ตามบ้านนอก บางวัดมีพระไตรปิฎกใบลาน ๓ ตู้ แล้วก็ซื้อมา ๓ ปีแล้ว ยังไม่ได้เปิดอ่านสักตัวหนึ่งเลย ข้าพเจ้าไปถึงก็พูดยกย่องว่า "แหม! วัดนี้สมบูรณ์จริง มีพระไตรปิฎกถึง ๓ ตู้" ท่านสมภารตกหลุมลงไปเลย "โอ! ชาวบ้านแถวนี้ศรัทธาแก่กล้า" ข้าพเจ้าถามว่าซื้อมาเมื่อไร

ครับ "๓ ปีแล้ว ยังห่อกระดาษเขียว ๆ อยู่เลย ยังไม่ได้อ่านเลย" หนังสือธรรมะไม่ใช่มีใส่ตู้ไว้กราบไว้ไหว้ หนังสือธรรมะเป็นของที่ต้องเปิดอ่าน อ่านให้รู้ให้เข้าใจ อ่านค้นคว้าศึกษา เพื่อจะได้ปฏิบัติถูกปฏิบัติชอบ แล้วจะได้สอนชาวบ้านให้ปฏิบัติถูกปฏิบัติชอบ เวลาคนมาวัดในวันพระควรเอาหนังสือไปให้เขาอ่านบ้าง เลือกหนังสือที่ควรอ่าน อย่าให้หนังสือประเภทเหลวไหลไม่เป็นไปเพื่อความรู้ความสว่างแก่เขา เราช่วยกันให้ชาวพุทธมีปัญญา มีหูตาสว่างให้ดำรงตนอยู่ในสัมมาทิฏฐิ นั่นแหละเป็นมหากุศล เพราะเดี๋ยวนี้เมืองไทยเราเป็นชาวพุทธกันเพียงแต่ชื่อ ชาวพุทธที่ปฏิบัติแท้จริงนั้นยังมีอยู่น้อย พูดอย่างนี้ไม่ใช่เป็นการดูหมิ่นอะไร ข้าพเจ้ากล้าพูดด้วยความประสงค์ดี เพราะข้าพเจ้าทำงานก็เพื่อสร้างเสริมจิตใจคน ทำงานเพื่อความก้าวหน้าของพระพุทธศาสนา ข้าพเจ้าไม่ได้หวังอะไรจากการพูดกับพี่น้อง แต่ข้าพเจ้าหวังอยู่ประการเดียวว่า ขอให้พี่น้องได้ความรู้ได้ความเข้าใจ ให้พี่น้องได้เดินทางถูกทางชอบ ขอให้พี่น้องหลุดพ้นจากความทุกข์และได้รับความสุข ด้วยการปฏิบัติตามธรรมะของพระพุทธเจ้า นี่เป็นความประสงค์อันใหญ่ของข้าพเจ้า

ขอให้พี่น้องเดินร่วมกับข้าพเจ้าในทางของพระพุทธเจ้า ขอให้ทุกคนเดินด้วยใจของท่าน ตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าชี้ให้เดิน เมื่อเราทุกคนต่างช่วยกันเดิน พระช่วยกันเดิน ชาวบ้านช่วยกันเดิน เราก็ชื่อว่าเป็นผู้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยการปฏิบัติการบูชาด้วยสิ่งอื่นสักเท่าใดก็ยังไม่ประเสริฐ บูชาด้วยการทำจริงในสิ่งที่เราได้รู้ได้เข้าใจแล้วนั่นแหละ เป็นการบูชาอันประเสริฐยิ่ง เป็นการบูชาที่ทำให้ดวงประทีปคือธรรมะของพระพุทธเจ้าลุกโพลง ๆ สว่างไสว ให้คนทั้งหลายได้เห็นความจริงแล้วจะได้มุ่งเข้าสู่ความจริงนั้น เพื่อประโยชน์ความสุขแก่ตัวเราและแก่พลโลกทั่วกัน จึงขอเชิญชวนพี่น้องทั้งหลาย ให้ร่วมเดินทางกับข้าพเจ้าในแง่นี้

ในที่สุดแห่งการแสดงปาฐกถานี้ ข้าพเจ้าขออ้างเอาคุณพระศรีรัตนตรัย คือพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ จงมาตั้งอยู่ในใจของพี่น้องทั้งหลาย ขอให้ท่านทั้งหลายจงเป็นผู้มีใจสะอาด มีใจสว่าง มีใจสงบ ด้วยการปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตามศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งพระพุทธเจ้าได้แสดงไว้ ถ้ามีความประสงค์จำนงหมายสิ่งใด ๆ อันเป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์แล้วขอให้สิ่งนั้น ๆ จงสมความปรารถนา ด้วยการปฏิบัติชอบตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าทุกเมื่อ เทอญ.

—จบ—